

‘Draad, kleur en identiteit’

De betekenis van empowerment en de constructie van de Maya identiteit

Auteur: Marike Hermens

Foto voorblad: Dit is een vrouw uit de coöperatie Flor Juanera in San Juan la Laguna die met trots de katoenen wol laat zien die ze gebruikt voor het weven. Deze foto is door mij genomen bij mijn bezoek aan deze coöperatie op 28 februari 2015.

'Draad, kleur en identiteit'

De betekenis van empowerment en de constructie van de Maya identiteit

Universiteit Utrecht

Bachelor Thesis 2014-2015

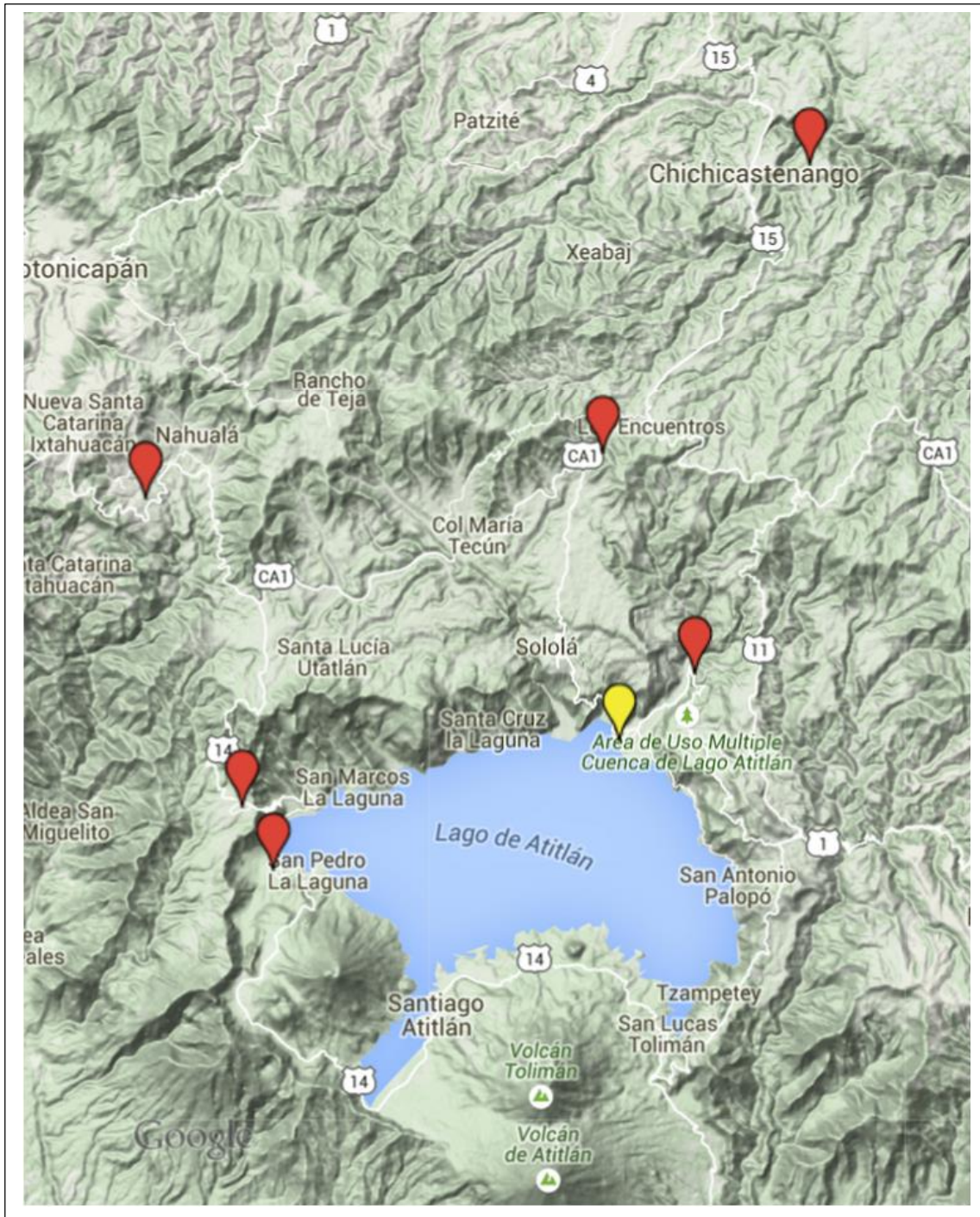
Auteur: Marike Hermens, 4021916

m.t.w.hermens@students.uu.nl

Begeleider: dr. Marie-Louise Glebbeek

Woorden aantal: 19.352

Kaart onderzoekslocaties¹

¹ Gele markering: Het hoofdkantoor *Maya Traditions* in Panajachel. Rode markering: De verschillende coöperaties. Van boven naar onder: Queijel, Chuacruz, Chirijox, Patanatic, Santa Clara la Laguna, San Juan la Laguna. Bron: www.maps.google.com. Aangepast door de auteur.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Inleiding	6
2. Processen van empowerment: Een theoretisch raamwerk	11
Armoede en empowerment	12
Gender en vrouwen empowerment	16
Identiteit en identiteitsvorming	17
Empowerment en lokale kennis	19
3. Guatemala: Empowerment als armoedebestrijding	21
<i>La Violencia</i>	21
Beproevingen van aanhoudende ongelijkheid.....	22
Empowerment in post-conflict Guatemala.....	23
4. NGO’s, weefsters en <i>Fair Trade</i>	25
<i>Maya Traditions Foundation</i>	25
<i>Artisan</i> coöperaties.....	27
5. De visie en invloed van empowerment	32
Empowerment vanuit de organisatie	32
<i>Hechos, no palabras</i> – daden, geen woorden.....	35
6. Culturele empowerment en lokale kennis	42
De Maya cultuur.....	43
Culturele empowerment	45
Lokale kennis en de inheemse identiteit	46
7. Conclusie en discussie	51
Literatuur	56
Bijlage 1: Samenvatting in het Spaans	60
Bijlage 2: Schema coöperaties	63

Voorwoord

Als bachelor student Culturele Antropologie is het veldwerk in het buitenland een onontkoombaar aspect van de studie. Dit is een overgangsrite van het student zijn naar het worden van een antropoloog. Na drie jaar in de college banken gezeten te hebben kunnen de verkregen theorieën in het echte veld toegepast worden. Veldwerk doen is uiteindelijk hetgeen een antropoloog onderscheid van andere soorten onderzoekers. Dit maakt het eerste moment dat ik één van de coöperaties bezocht één van de spannendste momenten van mijn veldwerk. Dit bleek nergens voor nodig te zijn, want ik werd ontvangen met een heerlijke kruidendrank en verlegen maar vriendelijke handdrukken en zoenen op de wang, wat als teken van respect binnen de cultuur van deze vrouwen wordt gezien.

Deze thesis is tot stand gekomen door acht weken veldwerk met als basis de stad Panajachel, gelegen aan het meer van Atitlan in Guatemala. Mijn dank gaat uit naar verschillende personen die mij hebben geholpen met mijn onderzoek en het schrijven van mijn thesis. Allereerst wil ik de werknemers van *Maya Traditions Foundation* bedanken voor hun steun en het verwelkomen van mij en mijn onderzoek in hun organisatie. Ik wil ze bedanken voor hun hulp als informanten en voor het bieden van de mogelijkheden tot toegang naar de verschillende coöperaties en het gebruik mogen maken van hun hoofdkantoor als mijn uitvalsweg en werkplek. Ik wil mijn tolk Julia Barreno bedanken voor haar tijd die ze voor mij heeft vrijgemaakt naast haar drukke studie rechten. Haar geduld met vertalen van de inheemse talen naar het Spaans en het wezen van zowel een onuitputtelijke bron van informatie én trouwe vriendin hebben mij erg op weg geholpen bij het verzamelen van mijn data. Ik wil mijn informanten, de *artisans*, bedanken voor hun gastvrijheid en het openen van hun deuren naar hun intieme levens. In het speciaal wil ik de gemeenschap in San Juan la Laguna bedanken voor het mogen participeren in *Semana Santa*, hun belangrijkste feestweek van het jaar. Ook wil ik mijn dank uitbrengen naar mijn gastgezin in Panajachel, die met hun gastvrijheid voor een veilige plek hebben gezorgd wat ik mijn thuis heb kunnen noemen voor acht weken. Door mijn tijd bij hen heb ik de lokale cultuur kunnen ervaren door hun heerlijke lokale gerechten te eten en mee te gaan naar kerkdiensten. Tot slot wil ik mijn begeleider Marie-Louise Glebbeek bedanken voor haar steun, feedback en kritische blik tijdens het veldwerk en in de schrijfperiode van mijn thesis.

Marieke Hermens

1. Inleiding

Isabel Rosario Lopez rises at dawn to prepare breakfast for a bustling household of six children. This day, she has a guest helping her prepare a meal. She spends her day in her mountain village tending to her home and weaving beautifully intricate textiles, a tradition passed down by Mayan women for centuries. Her husband toils in the surrounding cornfields or weaves baskets and sells firewood for income. Children play and laugh in this village, which is located high up in the clouds and offers spectacular views of the surrounding lush countryside far below. But life is not easy.²

Isabel Rosario Lopez, van inheemse origine, wordt in dit artikel geportretteerd als een van de vele vrouwen in Guatemala die worstelen met lage inkomens en het zorgen voor voldoende voedsel voor hun kinderen. In dit artikel uit de Voice of America van 27 oktober 2009 wordt geschreven over de discriminatie en marginalisatie van de Maya bevolking in Guatemala. Tevens schrijft de Voice of America over het historische onrecht dat de Maya bevolking is aangedaan en het leed dat zij hebben gehad in de wreedheden van de burgeroorlog.

Deze burgeroorlog barstte aan het begin van de jaren zestig uit tussen het leger van de regering van Guatemala en de guerrillagroeperingen. Dit conflict kwam tot een einde in 1996 met het tekenen van het vredesakkoord. Een van de doelen die in dit vredesakkoord vastgelegd werden streden voor sociale cohesie en de rechten van de inheemse bevolking. De lange burgeroorlog heeft de economische groei, de levensomstandigheden van de Guatemalteekse bevolking en in het bijzonder arme en inheemse gemeenschappen diep getroffen. Veel vrouwen zijn weduwe geworden en er heerst nog steeds angst. In post-conflict Guatemala is de Maya bevolking nog steeds een achtergestelde groep. Op nationaal niveau is de overheid de oorzaak van niet-inheemse waarden die de Maya bevolking bedreigen en op lokaal niveau zijn *Ladinos*³ representanten van deze krachten (Hendrickson 1995:31). Zowel voor als na het conflict bestaat

² Artikel uit de Voice of America: <http://www.voanews.com/content/a-13-2007-11-16-voa47-66528207/553747.html> 10-06-2015

³ *Ladino* verwijst naar de bevolking die zijn oorsprong kent in de koloniale tijd en die afstamt van de Spanjaarden. De term wordt ook wel gebruikt om aan te geven dat iemand van gemengde Spaans/inheemse afkomst is, waarbij de inheemse taal en cultuur verwaarloosd wordt (Matthew 2006:1).

er nog altijd sociale en economische ongelijkheid tussen de inheemse bevolking en de *Ladino* bevolking (World Bank 2007:1). Deze ongelijkheid tussen de *Ladinos* en de inheemse bevolking is grotendeels te wijten aan de ongelijke toegang tot productiemiddelen, grond, en lage investeringen in de verschillende vormen van kapitaal van mensen (World Bank 2007:1).

Het maatschappelijke probleem dat wordt aangekaart in dit onderzoek is armoede en ongelijkheid en verschillende manieren waarop dit aangepakt kan worden. Om de ongelijkheid in Guatemala aan te pakken kan lokale ontwikkeling gepromoot worden. Dit kan worden gedaan door empowerment. Empowerment is volgens Narayan-Parker (2005:27) de uitbreiding van de vrijheid van keuze en actie van arme mensen om hun leven vorm te kunnen geven. Ontwikkelingsorganisaties als Non-Gouvernementele Organisaties en *grassroots* bewegingen, kunnen een belangrijke ondersteunende rol spelen bij de empowerment van de inheemse bevolking. Dit zijn organisaties die vanuit een *bottom-up* benadering werken. Dit houdt in dat ze werken en zich focussen op lokaal of regionaal niveau (Appadurai 2000:15-17). Bij *grassroot* empowerment kunnen lokale tradities en kennis worden gebruikt door NGO's om tot empowerment te komen van arme gemeenschappen en uitsluiting te doorbreken. Deze lokale kennis is gebaseerd op jarenlange ervaringen die generaties lang doorgegeven zijn en kan worden ingezet bij de empowerment van minderheidsgroepen (Thrupp 1989:15). Dit wordt ook wel door Narayan-Parker (2005) en Luttrell (2009) culturele empowerment genoemd. Hierbij wordt *commoditization* gebruikt als het inzetten van de gemeenschappelijke identiteit als handelsmerk van de inheemse minderheidsgroep (Medina 2003:354). De centrale vraag in dit onderzoek luidt als volgt:

Wat is de betekenis van empowerment en de wijze waarop inheemse vrouwen worden empowered door de NGO *Maya Traditions* in post-conflict Guatemala?

Dit onderzoek is uitgevoerd bij de NGO *Maya Traditions Foundation* in Guatemala. Deze NGO is een wevers coöperatie opgezet voor lokale inheemse vrouwen om hun lokale cultuur te verrijken, creatieve groei te bevorderen en te zorgen voor economische duurzaamheid.⁴ Deze vraag is beantwoord door te kijken naar zowel de visie van de organisatie als de visie van de *artisans* op empowerment. Dit onderzoek zal een meerzijdig beeld geven over manieren waarop empowerment van de inheemse bevolking kan zorgen voor het versterken van hun kwaliteit

⁴ Website Maya Traditions Foundation: <http://www.mayatraditions.com/about/about-us/>. 10-05-2015

van leven en de Maya-identiteit. Dit wordt geoperationaliseerd door verschillende deelaspecten van het onderzoek te beantwoorden. Deze deelaspecten zijn toegespitst op de structuur van de organisatie *Maya Traditions*, de deelnemende *artisans* en de coöperatieven waarin zij werken, de verschillende dimensies van empowerment en tot slot de Maya identiteit en hoe empowerment al dan niet bewust wordt ingezet om lokale kennis te promoten. Hierbij staat de culturele focus van empowerment centraal.

Dit onderzoek heeft als doel het verkrijgen van kennis over en inzicht in ontwikkelingsvraagstukken van de Maya bevolking in Guatemala om aan te kunnen tonen hoe het empoweren van minderheidsgroepen bij kan dragen aan het oplossen van armoedeproblemen en ongelijkheid. De theoretische relevantie van dit onderzoek is om bij te dragen aan theorieën over empowerment. Dit zal gedaan worden door te kijken aan welke vormen van empowerment er waarde wordt toegekend en hoe empowerment wordt geïmplementeerd door organisaties. Doordat empowerment op één vlak invloed kan hebben op de mate van empowerment op een ander vlak, kunnen deze vormen niet los van elkaar worden gezien. In deze thesis wordt gekeken naar de invloed van culturele empowerment op de Maya identiteit. Deze vorm van empowerment is nog vrij onbekend binnen de bestaande literatuur over empowerment en hier wordt weinig over geschreven. Dit onderzoek hoopt het belang van het culturele aspect van empowerment te vergroten en een aanvulling te geven aan de bestaande literatuur. Culturele empowerment is belangrijk voor het promoten van lokale kennis. Dit onderzoek hoopt bij te dragen aan het theoretische debat omtrent lokale kennis en identiteit. Er zijn veel vragen over of lokale kennis gepromoot moet worden en hoe dit uitgevoerd moet worden. Hier komen discussies naar voren over het gevaar voor het idee van een statische identiteit en zogenoemde moderne invloeden van buitenaf op deze identiteit. Dit idee van een statische identiteit wordt ook wel essentialisme genoemd. Dit onderzoek zal bijdragen aan dit debat door te kijken hoe er naar de identiteit gekeken wordt en hoe lokale kennis binnen empowerment toegepast kan worden. Vervolgens zal gekeken worden hoe empowerment invloed heeft op de inheemse identiteit.

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant voor NGO's en *grassroot* organisaties op lokaal niveau, omdat zij hiermee kunnen zien hoe vrouwen denken dat empowerment beter ingezet kan worden om ongelijkheid tegen te gaan en inheemse groepen uit de armoede te halen. Het is hierbij ook belangrijk dat deze groepen in hun inheemse identiteit versterkt worden. Hierbij kunnen ze gebruik maken van lokale kennis en zo zorgen voor het behoud van cultuur. Dit onderzoek zal vraagstukken omtrent het versterken van deze identiteit aankaarten en zo een

beeld geven van de complicaties die dit met zich meebrengt. Voor de organisatie *Maya Traditions*, waar dit onderzoek uitgevoerd is, is dit onderzoek relevant, omdat ze zo kunnen zien hoe de *artisans* hun organisatie ervaren en welke beperkingen de *artisans* zien binnen hun werk waar de organisatie op in kan spelen door veranderingen te maken binnen hun beleidsstrategieën. Daarnaast is dit onderzoek voor de *artisans* relevant, omdat ze zo een stem krijgen in eventuele aanbevelingen voor de organisatie en het belang van hun werk aan de buitenwereld kunnen tonen door hun verhaal te vertellen.

Dit onderzoek is gebaseerd op acht weken kwalitatief antropologisch veldwerk van 21 februari tot 17 april in 2015. Ik heb dit onderzoek uitgevoerd bij de organisatie *Maya Traditions Foundation* in Panajachel, Guatemala. Voor dit onderzoek is gekozen voor kwalitatief onderzoek, waar gebruik is gemaakt van participerende observatie, informele gesprekken en groeps- en individuele interviews. De *artisans* waren de belangrijkste bron van informatie voor dit onderzoek. Deze *artisans* wonen in gemeenschappen waar zij coöperaties gevormd hebben. Deze coöperaties liggen in de omgeving van Panajachel en zijn afgelegen dorpen waar alleen de inheemse bevolking woont, vaak afgezonderd van steden. Bij de organisatie *Maya Traditions Foundation* heb ik geparticipeerd en geobserveerd door aanwezig te zijn op het hoofdkantoor in Panajachel, het bijwonen van vergaderingen en het observeren van het werk wat ze daar verrichten. Ik heb door *hanging out* medewerkers van *Maya Traditions* kunnen interviewen en informele gesprekken met ze kunnen houden.

Elk onderzoek kent zijn beperkingen. Met een kwalitatief onderzoek van acht weken kan je nooit zo diep op het onderwerp ingaan om vergaande en generaliserende conclusies te trekken. Een korte onderzoeksperiode heeft van dit onderzoek vereist dat het contact met de verschillende coöperaties minder diepgaand was dan had gekund met longitudinaal onderzoek. Een andere beperking waar ik als onderzoeker tegen aangelopen ben is de taalbarrière. De meeste *artisans* spreken gebrekkig tot geen Spaans. Om de *artisans* toch te kunnen interviewen ben ik met een tolk op stap gegaan naar de verschillende coöperaties van de organisatie en heb daar eerst kennis gemaakt met de vrouwen. Deze coöperaties lagen in de omgeving van Panajachel en zijn afgelegen dorpen waar alleen de inheemse bevolking woont, vaak afgezonderd van steden. De keuze voor een tolk kwam voort uit het feit dat het aantal vrouwen die wel Spaans spraken niet groot was en de vrouwen zich meer op hun gemak voelde als ze in hun eigen taal praatte. Met deze vrouwen heb ik eerst groepsinterviews gehouden om ze te leren kennen. Hier kwam bij dat dit onderzoek bestond uit *multi-sited fieldwork*. Dit type veldwerk houdt in dat de data verzameld moet worden op onderzoekslocaties die zich op verschillende

geografische plekken bevinden. Dit maakt het lastig om *rapport* op te bouwen, omdat de onderzoeker zich niet continu tussen de informanten bevindt. Hier heb ik *rapport* opgebouwd door voor langere tijd verscheidene dagdelen en soms hele dagen bij deze vrouwen door te brengen. Vervolgens heb ik zowel formele als informele interviews kunnen houden met de vrouwen. In deze thesis heb ik gekozen om hier en daar gebruik te maken van fototechnisch materiaal. Dit omdat dit een toevoeging is aan de beeldvorming van de *artisans* en de producten die *Maya Traditions* verkoopt. Deze foto's heb ik zelf gemaakt, en worden ook door de organisatie gebruikt als publiciteit. Om deze reden heb ik de keuze gemaakt deze foto's ook te gebruiken.

De opbouw van deze thesis ziet er als volgt uit. In hoofdstuk twee zal een theoretisch kader worden geschetst waar de theorieën omtrent empowerment, armoede, gender, identiteit en lokale kennis gepresenteerd zullen worden. In hoofdstuk drie zal specifiek worden gesproken over de casus Guatemala en de ongelijkheid en armoede die daar speelt. De empirische data zal vervolgens in drie hoofdstukken uiteen worden gezet. Hierbij worden de eerder besproken theoretische concepten toegepast op de in het veldonderzoek verzamelde data. Allereerst moet gekeken worden hoe de NGO is opgebouwd. In hoofdstuk vier zal daarom eerst de organisatie *Maya Traditions Foundation* worden besproken. Door de structuur van de organisatie in kaart te brengen wordt het duidelijk waarom deze organisatie is opgericht en wat hun drijfveer is voor het werk dat ze verzetten. Daarnaast geeft dit hoofdstuk een beschrijving van de *artisans* en de coöperatieën waarin zij werken. Er zal worden gekeken naar de achtergrond van deze inheemse vrouwen en waarom ze deelnemen aan de programma's van deze NGO. In het vijfde hoofdstuk zal vervolgens worden ingegaan op het concept van empowerment binnen de organisatie en onder de vrouwen, in het specifiek economische en sociale empowerment. Eerst is het belangrijk te kijken welke vormen van empowerment vanuit *Maya Traditions* worden gepromoot. Hierbij zal vervolgens gekeken worden welke betekenis deze empowerment door de NGO voor de vrouwen heeft. Hoofdstuk zes zal vervolgens culturele empowerment uitlichten en hoe dit in verband staat met lokale kennis. Hierbij wordt het perspectief van de *artisans* in beeld gebracht en worden zowel positieve als negatieve aspecten verwoord van het werk van *Maya Traditions*. Ten slotte wordt onderzocht hoe de Maya identiteit beïnvloed wordt door empowerment. Deze thesis zal worden afgesloten met een discussie en conclusie in hoofdstuk zeven waar terug zal worden gekomen op de centrale vraag en de bevindingen kort besproken zullen worden van dit onderzoek. Als afsluiting zal de literatuurlijst en als bijlagen een samenvatting in het Spaans en een schema van de coöperaties worden gegeven.

2. Processen van empowerment: Een theoretisch raamwerk

Rigoberta Menchú, een inheemse vrouw en activiste uit Guatemala stelde in een interview:

I resolutely believe that respect for diversity is a fundamental pillar in the eradication of racism, xenophobia and intolerance. There is no excuse for evading the responsibility of finding the most suitable path toward the elimination of any expression of discrimination against indigenous peoples.⁵

Rigoberta was de eerste inheemse persoon die de Nobelprijs voor de Vrede in 1992 ontving als erkenning van haar werk voor sociale rechtvaardigheid en etnisch-culturele verzoening gebaseerd op respect voor de rechten van inheemse volkeren in haar geboorteland Guatemala.⁶ Dit citaat weerspiegelt haar mening over de heersende discriminatie die in Guatemala nog steeds zichtbaar is. Dit spanningsveld tussen de *Ladinos* en de inheemse bevolking geeft de noodzaak aan om te kijken hoe deze aanhoudende ongelijkheid verholpen kan worden. Voordat ik inzoom op Guatemala in het volgende hoofdstuk zal ik eerst bespreken wat in algemene zin geschreven is en welke theoretische discussies er zijn over empowerment, oftewel het versterken van deze inheemse groepen. In de eerste paragraaf zal ik kijken wat armoede inhoudt en hoe empowerment bij armoedebestrijding kan helpen. Hierbij zal gekeken worden hoe ontwikkeling kan zorgen voor een vermindering van deze armoede. In de tweede paragraaf zullen genderverhoudingen besproken worden. Binnen empowerment wordt veel waarde gehecht aan genderverhoudingen en middelen om empowerment in te zetten om gendergelijkheid te creëren. In de derde paragraaf zullen theorieën en debatten omtrent identiteitsvorming en identiteit bij minderheidsgroepen worden aangekaart. In de laatste paragraaf zal worden uitgezoomd op de verschillende niveaus van ontwikkelingshulp en hoe lokale kennis hierbij toegepast kan worden.

⁵ Website Nobel Women’s initiative: <http://nobelwomensinitiative.org/meet-the-laureates/rigoberta-menchu-tum/>. 08-01-2015

⁶ Website Nobel Women’s initiative: <http://nobelwomensinitiative.org/meet-the-laureates/rigoberta-menchu-tum/>. 08-01-2015

Armoede en empowerment

Armoede is meer dan alleen een ontoereikend inkomen. Volgens de World Bank (2001:12) is het de kwetsbaarheid van groepen en het gebrek aan een stem, macht en een sterke positie binnen de samenleving. Deze armoede kent verschillende dimensies: een tekort aan voedsel, onderdak, educatie, een verhoogd risico op een slechte gezondheid en economische moeilijkheden. Dit gaat vaak gepaard met een slechte behandeling van deze arme groepen door instituties van de staat en de gemeenschap. Vooral in samenlevingen waar een oneerlijke distributie is van politieke macht kan door staatsinstituties nadelig worden geopereerd tegenover mensen die leven in armoede. Dit kan ervoor zorgen dat deze mensen niet de voordelen van overheidsinvesteringen in onderwijs en gezondheidszorg krijgen en het slachtoffer kunnen zijn van corruptie van de staat (World Bank 2001:1). Armoede kan leiden tot de uitsluiting van vrouwen, raciale of andere sociaal achtergestelde groepen. Deze ongelijkheden onder etnische minderheidsgroepen bestaan in veel landen. In Latijns Amerikaanse landen hebben inheemse groepen bijvoorbeeld gemiddeld minder dan driekwart van de scholing gekregen dan de niet-inheemse groepen. Voor mensen die leven in armoede kan het dan lijken alsof er geen weg is om hieruit te komen (World Bank 2001:1-3).

Landen waar veel armoede voorkomt hebben veertien procent meer kans op het ontstaan van conflicten zoals burgeroorlogen. Dit kan worden veroorzaakt door een gebrek aan of daling in de economische groei in combinatie met een groeiend verschil tussen rijkdom en armoede (Ramsbotham 2011:89/112). Naast het directe verlies van naasten, richten deze conflicten enorme sociale en economische schade aan en laten ze een erfenis van psychologische en sociale trauma's achter (World Bank 2001:11). De impact van een conflict op de politieke, sociale en economische ontwikkeling van een land is dan ook enorm. Een conflict verergert de armoede in een land en kan voor nieuwe vormen van armoede zorgen. Hierbij wordt het levensonderhoud van mensen aangetast, bijvoorbeeld door het vernietigen van infrastructuur. Instabiliteit, evenals de perceptie ervan, kan leiden tot een verkleining van het kapitaal door economisch verlies, door investeringen die worden ontmoedigd en door verbeteringen van ontwikkelingshulp die worden teruggedraaid. Andere bronnen van levensonderhoud worden ook aangetast door een conflict, zoals toegang tot voedsel, water en land (Moser 2001:4). Een conflict kan ook het vermogen van een land om ongelijkheden te verminderen extra belemmeren. Het kan mensen dwingen te vluchten uit hun huizen en kan hierdoor gemeenschappen uit elkaar drijven. Soms kan tijdens het conflict het belang toenemen van traditionele lokale en/of familie-gebaseerde netwerken bij het overleven (Moser 2001:4). Bij

een genocide, waarbij geweld gericht is op een specifieke culturele groep, worden deze verschillende netwerken belangrijk. Hierbij wordt de gemeenschappelijke cultuur onderdrukt. Genocide komt niet zomaar op, maar wordt voorafgegaan door identiteitsconflict wat is ontstaan door sociale frictie (Anstey 2012:3). Dit wordt door Galtung ook wel gelabeld als cultureel geweld, wat geleid wordt door gedrag en een reden om het geweld te rechtvaardigen (Ramsbotham 2011:11). Dit kan bijdragen aan een verhoogde polarisatie in de samenleving.⁷ In landen waar een conflict heeft gespeeld is hierdoor vaak nog aanhoudende discriminatie en een verhoogde kans op armoede en uitsluiting te vinden (Moser 2001:4).

Ontwikkelingssamenwerking is een belangrijk hulpmiddel bij armoedebestrijding in een post-conflict situatie. Antropologen kunnen helpen bij de studie van ontwikkelingsvraagstukken om onderzoek te doen naar de betekenis van ontwikkeling in post-conflictsituaties (Abram 1998:4). Ontwikkeling kan hierbij zorgen voor de empowerment van mensen die getroffen zijn door het conflict. Empowerment verwijst naar de uitbreiding van de middelen en capaciteiten van arme mensen om te kunnen deelnemen aan, onderhandelen met en beïnvloeden en controleren van instellingen die hun leven beïnvloeden. Empowerment moet hierbij gezien worden als een relationeel concept, wat voortkomt uit de interactie tussen mensen die leven in armoede en hun omgeving. Deze interactie vindt plaats via rechten en regels, maar ook via de normen en waarden van deze mensen binnen hun cultuur (Narayan–Parker 2005:4-6). Het empoweren van mensen die leven in armoede verzekert hun rechten en zorgt voor een daling in armoede door armoedebestrijding. Hierbij moeten deze mannen en vrouwen bestaande machtsrelaties veranderen en de processen gaan beïnvloeden die verbetering van hun levensonderhoud in de weg staan. Empowerment en armoedebestrijding vormen hierbij een vicieuze cirkel waarbij empowerment zorgt voor meer armoedebestrijding, en meer armoedebestrijding op zijn beurt zorgt voor meer empowerment (OECD 2012:20-21). Het faciliteren van empowerment voor mensen die leven in armoede op zowel internationaal, nationaal als lokaal niveau is hierbij nodig voor het verkleinen van armoede (World bank 2001:9).

Door de complexiteit van armoede moet bij armoedebestrijding met meerdere factoren rekening worden gehouden. Zo moet er niet alleen rekening worden gehouden met economische dimensies, maar zijn ook sociale en culturele dimensies belangrijk. Dit zijn dimensies die rekening houden met de sociale omgeving van mensen en hun culturele gebruiken (World bank

⁷ OECD: <http://www.oecd.org/development/incaf/35785584.pdf>. 12-12-2014

2001:9). Narayan–Parker (2005) identificeert in haar boek vier belangrijke elementen van empowerment. De toegang tot informatie, insluiting en participatie, sociale verantwoording en lokaal organisatievermogen, zijn volgens haar de vier elementen van empowerment die de machtsrelatie tussen arme mensen en machtige actoren veranderen (Narayan–Parker 2005:4-6). De World Bank gaat in haar World Development Rapport (2001: 9-12) ook in op een aantal belangrijke dimensies van empowerment. Deze dimensies zijn het promoten van inclusieve decentralisatie; het promoten van gendergelijkheid; het neerhalen van sociale barrières en het ondersteunen van het sociaal kapitaal van mensen in armoede. Bij inclusieve decentralisatie worden instellingen dichterbij de mensen gebracht waardoor de controle van mensen over de diensten van deze instellingen waarop zij recht hebben verbeterd wordt. Hierbij wordt lokale capaciteit versterkt. Grotere gendergelijkheid is wenselijk voor sociale en economische voordelen bij armoedebestrijding. Het neerhalen van sociale barrières is nodig omdat sociale structuren het kader vormen voor economische en politieke betrekkingen en veel van de dimensies vormen die armoede creëren en in stand houden. Het ondersteunen van het sociaal kapitaal is belangrijk omdat sociale normen en netwerken een belangrijke vorm zijn van kapitaal die mensen kunnen gebruiken om uit armoede te kunnen komen. Zo is het belangrijk om te werken met en ondersteunende netwerken van mensen in armoede en hun potentieel te vergroten door ze te koppelen aan intermediaire organisaties, bredere markten en instellingen. (World bank 2001: 9-12). Zowel Narayan-Parker als de World Bank laten hierbij zien dat participatie van lokale samenlevingen in de gemeenschap op zowel economisch, als sociaal en cultureel niveau een belangrijk element is binnen empowerment.

Er kunnen bij armoedebestrijding vijf vormen van empowerment worden geïdentificeerd. Luttrell (2009) benoemt en beschrijft in zijn artikel vier vormen. Dit zijn culturele, economische, politieke en sociale empowerment. Narayan-Parker vult dit aan met psychologische empowerment (Narayan–Parker 2005:20, Luttrell 2009:1). Economische empowerment is een veel bestudeerde vorm van empowerment. Het houdt in dat mensen de juiste vaardigheden, capaciteiten, middelen en toegang tot veilige en duurzame inkomens en bestaansmiddelen hebben (Luttrell 2009:1). Het zorgt ook voor het vergroten van de toegang van vrouwen tot economische bronnen en mogelijkheden (OECD 2012:80). Economische empowerment kan op verschillende niveaus worden bestudeerd. Zo wordt gekeken naar het inkomen van vrouwen binnen huishoudens. Op het niveau van de gemeenschap wordt gekeken naar de toegang van vrouwen tot de arbeidsmarkt, gemeenschappelijke eigendommen, lidmaatschap van beroepsorganisaties en de toegang tot markten. Op nationaal niveau wordt

gekeken naar de vertegenwoordiging van vrouwen in banen, het opnemen van de economische belangen van vrouwen in overheidsbudgetten en wetten om gelijke inkomsten te garanderen (Narayan-Parker 2005:20).

Minder onderzochte dimensies van empowerment zijn sociale en politieke empowerment. Sociale empowerment helpt mensen de controle over hun eigen leven te krijgen. Dit is een proces dat de macht van mensen bevordert over hun eigen leven, hun gemeenschappen en hun samenleving. Deze mensen krijgen zo de mogelijkheid om te kunnen onderhandelen over zaken die zij belangrijk vinden. Participeren in de sociale omgeving waarbinnen ze netwerken of relaties met anderen aan kunnen gaan, is ook belangrijk. Hierbij worden stappen genomen om de samenleving te veranderen waardoor de eigen plaats in de samenleving gerespecteerd en erkend wordt (Luttrell 2009:1). Een gevoel van autonomie en eigenwaarde is ook belangrijk. Domeinen waar sociale empowerment zich op focust zijn insluiting, het tegengaan van discriminatie, bewustzijn creëren van de conditie van personen en menselijke capaciteiten als gezondheid en educatie (OECD 2012:21/31). Politieke empowerment is het vermogen van mensen om zich te mobiliseren en om invloed te kunnen uitoefenen op de politiek en haar beleid (OECD 2012:28). Dit kan resulteren in collectieve actie die nodig is voor economische, sociale of politieke verandering. Het wordt vaak gerelateerd aan een op rechten gebaseerde benadering van empowerment voor burgers om hun rechten te claimen. Culturele empowerment is het herdefiniëren van bepaalde regels en normen en het recreëren van culturele en symbolische praktijken. Hierbij kunnen de rechten van minderheden benadrukt worden door het gebruik van de gezamenlijke cultuur (Luttrell 2009:1). In dit onderzoek zal deze vorm van empowerment het meest centraal staan en hier zal later dieper op in worden gegaan. De minst bestudeerde vorm van empowerment is de psychologische empowerment. Onderdeel hiervan is het versterken van het mentale zelfvertrouwen en het creëren van een gevoel van zelfredzaamheid. Dit zijn belangrijke indicatoren om actie te stimuleren bij individuen (Narayan-Parker 2005:20). Omdat instellingen die empowerment stimuleren context-specifiek zijn, zullen deze vormen van empowerment en strategieën voor verandering variëren per situatie. Dit betekent dat er geen blauwdruk of vast beleidsprogramma is voor het implementeren van empowerment. Ervaring leert dat deze vijf vormen van empowerment bijna altijd in combinatie met elkaar aanwezig zijn. Deze elementen werken in synergie en versterken elkaar (Narayan-Parker 2005:8).

Gender en vrouwen empowerment

Gender wordt als een cruciaal onderdeel van empowerment zien en wordt ook wel beschouwd als vrouwen empowerment. De empowerment van vrouwen is nodig om tot een duurzame ontwikkeling, daling in armoede en gelijke rechten in de samenleving te komen (OECD 2012:80). Volgens het gender beleid van CIDA (*Canadian International Development Agency*) is empowerment essentieel om gendergelijkheid te bereiken, om vrouwen bewust te maken van ongelijke machtsrelaties, om controle terug te krijgen over hun leven en om een grotere stem te krijgen om ongelijkheid in hun huis, op de werkplek en in de gemeenschap tegen te gaan (Luttrell 2009:32). Dit is nodig omdat vrouwen vaak meer achtergesteld zijn dan mannen (World Bank 2001:3).

In Latijns Amerika valt deze ongelijkheid tussen mannen en vrouwen sterk terug te zien. In het ongelijke gender systeem in Latijns Amerika zijn mannelijke privileges en dominantie versterkt sinds de onafhankelijkheid na de koloniale tijd. Vrouwelijke identiteit in Latijns Amerika hangt samen met moederschap, zorg voor het huishouden, en de vrouw is nederig en zelfopofferend naar haar familie en man. Dit wordt ook wel *marianismo* genoemd (Sanabria 2007:151-152). *Machismo* speelt daarbij een grote rol. *Machismo* is de mannelijke identiteit en het masculiene gedrag wat daarmee geassocieerd wordt. De definitie die Sanabria geeft aan *machismo* is: "The ideal macho man is fearless and proud. He is also thoroughly and publicly heterosexual and sexually virile, with an uncontrollable sexual drive. He can demonstrate his virility through extramarital affairs." *Machismo* structureert mannelijke interacties met vrouwen en andere mannen. Het ideaalbeeld van een *machismo* refereert naar een man, heteroseksueel en onbevreesd, dat het welzijn en eer van zijn familie en vrouw probeert te beschermen. Vaak spelen huiselijk geweld, alcoholisme en kinderverwaarlozing een grote rol binnen het *machismo* in Latijns Amerika (Sanabria 2007:152). Door de belangrijke rol van vrouwen in het huishouden leidt empowerment bij vrouwen hierdoor vaak tot empowerment van het hele gezin. Vrouwen zijn degene die dus vooral baat hebben bij empowerment projecten, terwijl mannen zich meer los kunnen empoweren (Andersen 2004:12).

Na gewapende conflicten blijven veel vrouwen als weduwe alleen achter door het hoge aantal sterfgevallen onder mannen. In een post-conflict situatie is het belangrijk om vrouwen zichtbaar te maken zodat zij hun autonomie in kunnen zetten voor verandering. De term autonomie verwijst hierbij naar het vermogen van individuen om zelfstandig te handelen en om hun eigen vrije keuzes te maken (Luttrell 2009:14, Ramsbotham 2011:306). Het vergroten van de rol van vrouwen binnen de economie is onderdeel van de oplossing voor de financiële en

economische crisis na een conflict en van cruciaal belang voor economische groei (OECD 2012:80). Bij empowerment van vrouwen moet de historische cultuur gebruikt worden als een bron voor ontwikkeling. De opgebouwde ervaringen van vrouwen over hun cultuur, doorgegeven van generatie op generatie, kan hen helpen in het opbouwen van hun sociale en psychologische omgeving. Er moet hierbij gekeken worden naar hoe vrouwen denken over de toekomst en hoe zij denken deze toekomst te realiseren (Ramsbotham 2011:307).

Identiteit en identiteitsvorming

In een tijd waar de zorgen voor een groeiende fragmentatie, sociale dislocatie en individualisme groter worden, kan het binnen empowerment nodig zijn om opnieuw naar de waarden van gemeenschappen te kijken, aldus Mayo. Deze zogenoemde *community* benadering benadrukt dat individuen sociale verantwoordelijkheden en bepaalde rechten hebben binnen de gemeenschap (Mayo 2001:1). Hier wordt een gemeenschap of *community* gezien als het hebben van een gedeelde lokaliteit en een gemeenschappelijke identiteit. Bij Westerse samenlevingen wordt volgens Mayo (2001:1) in de gemeenschap voornamelijk de nadruk gelegd op het individu, terwijl in inheemse culturen de nadruk meer gelegd wordt op het collectieve. Deze nadruk op het collectieve kan gekoppeld worden aan onderlinge afhankelijkheid binnen de *community* of gemeenschap (Mayo 2001:1-2).

Bij de identiteitsvorming van een gemeenschap spelen verschillende sociale processen een rol. Sociale identiteiten zijn sociaal geconstrueerd en zijn daarom niet vast, maar dynamisch. Verandering en vernieuwing zijn inherent aan het sociale leven en sociale identiteiten zijn hierbij constant in onderhandeling. Onderscheid in gedrag, politieke classificatie en het idee of gevoel dat iemand fundamenteel anders is kan leiden tot het ontstaan van sociale identiteiten. Toch ontstaan deze sociale identiteiten niet vanuit een inwendig essentialistisch proces, maar worden gevormd door grotere interactieprocessen tussen verschillende groepen. Hierbij ontstaat het lidmaatschap van deze groep niet alleen door een gemeenschappelijke cultuur, maar door toewijzing van anderen en de identificatie van het lid zelf. Toeschrijving en zelf-toeschrijving zijn hierbij belangrijke begrippen (Verkuyten 2004:53). Mensen worden in groepen ingedeeld door anderen op basis van aangenomen gedeelde karakteristieken, en aan de andere kant zien en definiëren mensen zichzelf in nationale, culturele of etnische termen (Korff 2003:5). Etnische minderheden zijn dus niet alleen de passieve ontvangers van opgelegde identiteiten maar reageren ook actief op ongewenste en negatieve beelden. Deze processen van sociale identiteit zijn context

afhankelijk. In de meeste gevallen is etnische identiteit niet continu en overweldigend aanwezig en in welke mate een identiteit belangrijk is staat niet vast voor elke groep en situatie. Dus de sociale context is van groot belang bij de vraag of en hoe bepaalde sociale identiteiten betekenis krijgen, of juist naar de achtergrond verdwijnen (Verkuyten 2004:53-56).

Dit maakt het concept van identiteit een lastig begrip. Als er geen vaste individuele identiteit is, hoe kunnen er dan gemeenschappen bestaan gebaseerd op vaste identiteiten? Wat betekent het dan om gemeenschappen te beoordelen op hun etnische identiteit, en hoe kunnen mensen die meerdere identiteiten hebben zich identificeren met een bepaalde etnische identiteit? Dit soort vragen zijn belangrijk binnen empowerment en het politieke vraagstuk. Het idee van essentialisme, een gefixeerd karakter en gesloten voor elk idee van verandering binnen een identiteit, is hierbij belangrijk. Het gevaar bij essentialisme is dat de inheemse identiteit als vast en onveranderlijk gezien wordt (Larrain 2000:37). In Latijns Amerika wordt identiteit als incompleet gezien wanneer het een land ontbreekt aan een culturele eenheid. Het zoeken naar deze identiteit zorgt voor een identiteitscrisis. Dit is het resultaat van de kolonisatie en buitenlandse imposities. Ze zijn op zoek naar een vorm van integratie en een gestructureerde identiteit. Neo-indigenismo is een idee dat is opgekomen over inheemse gemeenschappen in Latijns Amerika. Het is een herwaardering van inheemse tradities als een nieuwe bron van het behoud van de culturele identiteit. Het laat zien dat er een enorme capaciteit is voor inheemse identiteiten om te overleven, ondanks kolonisatie en Westerse invloeden (Larrain 2000:142-147)

De *Minorities at Risk* dataset schat dat bijna negenhonderd miljoen mensen wereldwijd behoren tot groepen die worden gediscrimineerd of benadeeld vanwege hun identiteit en hierdoor culturele, economische of politieke uitsluiting ervaren. Om problemen van marginalisering in de maatschappij te overwinnen, zijn arme mensen afhankelijk van hun gezamenlijke vermogen om te organiseren en te mobiliseren. Collectieve actie is van cruciaal belang bij het opbouwen van vertrouwen. Hun collectieve identiteit kan hen helpen om externe sociale en psychologische barrières te overwinnen (Narayan-Parker 2005:11-17). Empowerment kan worden ingezet als instrument dat zich richt op deze gemarginaliseerde groepen. Het kan gezien worden als het verstevigen van verschillende vormen van identiteit van deze groepen, waarbij empowerment voor het bewaren van hun identiteit en cultureel erfgoed kan zorgen. Deze groepen worden zo versterkt in hun zelfvertrouwen en zelfidentiteit (Luttrell 2009:8,36). Een dilemma wat hier een rol bij speelt is dat deze groepen niet in hun identiteit versterkt willen worden als ze tegelijkertijd vanwege deze identiteit gediscrimineerd

worden. Als hun identiteit veranderd kan worden, bijvoorbeeld door bepaalde culturele kenmerken niet langer uit te dragen, zou het kunnen zijn dat ze daar eerder voor kiezen. Deze culturele kenmerken zijn *identity markers*, waar bij grenzen worden geconstrueerd en een gedeelde identiteit wordt gecreëerd op basis van culturele karakteristieken. *Identity markers* kunnen bijvoorbeeld religie, taal, kleding en bepaalde tradities inhouden (Verkuyten 2005:83). *Identity markers* kunnen ingezet worden binnen *identity politics*. Dit is niet alleen een belangrijk fenomeen binnen de politieke wereld, maar ook bij ontwikkelingsprocessen (Mayo 2001:45-46). *Identity politics* gaat binnen ontwikkelingsprocessen om minderheidsgroepen die rechten en afscheiding eisen (Eriksen 2007:4). Het zorgt voor de constructie van een gemeenschapsgevoel, waarbij de nadruk ligt op individuele en collectieve identiteiten. Deze *identity politics* is belangrijk wanneer er gekeken wordt naar het versterken van de positie van minderheidsgroepen (Mayo 2001:45-46).

Empowerment en lokale kennis

Om tot empowerment te komen moet er gekeken worden naar verschillende processen van ontwikkelingshulp binnen mondialiseringsprocessen. Mondialisering heeft gezorgd voor nieuwe debatten betreffende empowerment binnen ontwikkelingshulp. Mondialisering wordt hierbij gezien als processen en stromen die nationale grenzen overstijgen, waarbij een bewustzijn van verschil wordt gevormd. Deze processen werken niet alleen op internationaal niveau, maar zijn ook gekoppeld aan specifieke bronnen en locaties. Hieruit is een debat naar voren gekomen tussen het verdwijnen van culturen en de nadruk op culturen (Eriksen 2007:142). Vanuit de antropologie wordt er gekeken naar mondialisering vanuit een lokaal perspectief, door te analyseren hoe bepaalde mondiale aspecten op lokaal niveau betekenis krijgen. Binnen deze lokale ruimte speelt kennis een belangrijke rol. De waarde van deze kennis in verschillende lokale contexten wordt hierdoor steeds groter (Korff 2003:5).

Lokale kennis wordt door Nygren (1999) omschreven als iets dat haaks op de moderne kennis staat. Het wordt afgeschilderd als een onderdeel van een romantisch verleden, als het belangrijkste obstakel voor de ontwikkeling maar tegelijkertijd als een cruciaal onderdeel van een cultureel alternatief voor de modernisering. Karakteristieken van lokale kennis zijn dat deze praktisch, collectief en sterk aan plaats verbonden zijn (Nygren 1999:2). Tegenwoordig wordt mondiale kennis steeds meer vervangen door kennis die zich baseert op richtlijnen van niet-Westerse tradities en zich richt op lokale contexten. Dit is terug te zien binnen verschillende ontwikkelingsvisies van empowerment (Nygren 1999:9).

Een wereldwijde orde van ontwikkelingshulp organisaties is opgekomen als gevolg van mondialisering. Binnen de mondialiseringsprocessen zijn er verschillende niveaus van ontwikkelingshulp. Zo heb je *top-down* ontwikkelingshulp, ontwikkelingshulp dat wordt opgelegd van boven af. Een tegenhanger hiervan is een *bottom-up* benadering. Dit wordt *grassroots* ontwikkelingshulp, of ontwikkelingshulp van beneden af genoemd (Appadurai 2000:15-17, Sillitoe 1998:223). De meest herkenbare van deze organisaties in deze benadering is de NGO, de Non-Gouvernementele Organisatie. Deze NGO's worden steeds belangrijker binnen ontwikkelingsprojecten (Sillitoe 1998:236) NGO's houden zich bezig met het mobiliseren van specifieke lokale, nationale, en regionale groepen op het gebied van bijvoorbeeld kapitaal, toegang tot bronnen, rechtvaardigheid en herverdeling van bronnen. Deze organisaties hebben complexe relaties met internationale instellingen, de staat en de lokale gemeenschappen (Appadurai 2000:15).

De verschillende niveaus van ontwikkelingshulp passen kennis ook op verschillende manieren toe. Bij *grassroot* empowerment kunnen tradities op lokaal niveau worden versterkt door NGO's om gemeenschappen die in armoede te leven te helpen. Vormen van deze lokale kennis zijn technische vaardigheden, zoals landbouw methoden of bepaalde lokale ambachten, maar ook niet-technische vormen, zoals inzichten, kennis, ideeën en innovatief vermogen. Deze lokale inzichten en vaardigheden zijn vaak afkomstig van jarenlange ervaring en kunnen culturele tradities worden genoemd die geworteld zijn in de lokale omgeving. Dergelijke lokale kennis kan betrekking hebben op verschillende culturele normen, sociale rollen, of fysieke omstandigheden, zoals het klimaat en worden vaak doorgegeven en geleerd van generatie op generatie. Hierdoor is deze kennis geen statische wijsheid, maar bestaat meestal uit dynamische inzichten en technieken die in tijd veranderen en zich aanpassen aan milieu en economische veranderingen (Thrupp 1989:15).

Een ander kenmerk van lokale kennis is de rol van gender. In veel culturen bezitten namelijk niet alleen mannen deze kennis, maar hebben ook vrouwen bijzondere inzichten over bepaalde middelen, planten- en boomsoorten, vee en landbouw en traditionele technieken. Deze kennis heeft betrekking op de culturele rol van de vrouwen en is kennis die mannen vaak niet bezitten (Thrupp 1989:15). Deze lokale kennis kan een belangrijke rol spelen bij het helpen van groepen om hun identiteit te verstevigen. NGO's en andere organisaties kunnen dit inzetten in hun beleid om op deze manier lokale gemeenschappen te empoweren.

3. Guatemala: Empowerment als armoedebestrijding

The world in a verse. A generation sealed, men remoter than mountains. Women invisible in music and motion and color," After that alien, point-blank, green and actual Guatemala.⁸

Iedereen kent Guatemala als een land met mooie natuur, levendige kleuren en een cultuur die zichtbaar aanwezig is en toeristen in grote getalen aantrekt. Wallace Stevens, een Amerikaanse dichter, schreef over Guatemala een gedicht waarin hij de wereld omschrijft als vreemd en leeg, waarna Guatemala als groen wordt omschreven. Toch heeft het land een achtergrond van discriminatie en kent het land een gewelddadige geschiedenis. In dit hoofdstuk zal ik ingaan op het begrip empowerment gekoppeld aan de onderzoekslocatie Guatemala en haar specifieke context. Door de grote armoede en ongelijkheid en het conflict wat zich hier heeft afgespeeld kan de in het vorige hoofdstuk besproken theorievorming hier goed op worden toegepast. Eerst zal er een inleiding in de geschiedenis van het conflict gegeven worden. Hierbij wordt gekeken hoe ongelijkheid jarenlang in Guatemala een rol gespeeld heeft en hoe de Maya bevolking onderdrukt is geweest. Vervolgens zal worden toegespitst op de inheemse bevolking en de bijbehorende Maya identiteit. Ontwikkelingsorganisaties kunnen helpen bij het verstevigen van deze identiteit. Er zal hierbij gekeken worden hoe empowerment kan helpen bij deze ontwikkelingshulp en armoede bestrijding in het post-conflict Guatemala.

La Violencia

Het vredesakkoord dat in 1996 getekend werd, maakte een einde aan een 36 jaar durende burgeroorlog. Dit gewelddadige conflict bereikte zijn hoogtepunt tussen 1978 en 1982, een periode die ook wel *La Violencia* genoemd wordt. De dictatoriale staat en zijn leger voerde hier een *counter-insurgency* campagne tegen verschillende guerrilla groeperingen uit (Fischer 2002:66). Het conflict had verschillende etnische en politieke dimensies. Guerrilla organisaties wilden armoede en ongelijkheid in het land aanpakken. Dit was de reden dat de inheemse bevolking slachtoffer werd van massamoorden die door het leger werden uitgevoerd (Rasch 2008:59-67). Uitsluiting en massaal geweld tegen met name de inheemse bevolking waren het gevolg van het conflict (Rasch 2008:59-67). Het conflict heeft een diepe impact gehad op de

⁸ Gedicht van Wallace Stevens uit '*Parts of a World*' (1942)

economische groei van het land en de levensomstandigheden van veel van de Guatemalteekse inwoners, en in het speciaal de arme en inheemse bevolkingsgroepen. Het interne conflict vernietigde cohesie en veranderde relaties in de gemeenschap op lokaal niveau (Rasch 2008:27). Sinds het vredesakkoord heeft Guatemala geprobeerd een meer inclusieve natie te worden en de ongelijkheden, armoede en uitsluiting die als oorzaak lagen aan het conflict te verminderen (Vakis 2003:4).

Beproevingen van aanhoudende ongelijkheid

Guatemala heeft een van de hoogste inkomensongelijkheid van Latijns Amerika, waarbij in 2011 zeventig procent van de inheemse bevolking onder de armoedegrens van twee dollar per dag leeft.⁹ Deze inheemse bevolking beslaat de helft van de gehele bevolking van Guatemala (World Bank 2007:13). De rurale gebieden in Guatemala hebben meer te kampen met armoede dan de stedelijke gebieden. Hierdoor is extreme armoede een ruraal probleem geworden. De meerderheid van de mensen in de rurale gebieden is inheems (Vakis 2003:23). Ongelijkheid in Guatemala kent meerdere dimensies, zoals ongelijke mogelijkheden, locaties en geografische ongelijkheid. Het lijkt het vermogen van de mensen die in armoede leven te ondermijnen om deel te nemen aan de markteconomie. Mensen die leven in armoede hebben weinig tot geen toegang tot goed verdienende banen of voordelen zoals onderwijs, fysieke bronnen, of infrastructuur die voor een hogere productiviteit en inkomen kunnen zorgen (Vakis 2003:33).

Als reactie op de onderdrukking van de inheemse bevolking zijn in de jaren tachtig inheemse bewegingen opgekomen om zich sterk te maken voor de erkenning van een onderscheidende groepsidentiteit. Hierbij wilden ze etnische burgerschapsrechten verkrijgen op basis van een gedeelde inheemse identiteit. Binnen het akkoord over identiteit, dat deel uitmaakt van het vredesakkoord, wordt inheems gedefinieerd langs de lijnen van taal, kleding, namen en spiritualiteit. Om deze rechten te verkrijgen zetten deze bewegingen een strategische essentialistische Maya identiteit neer. Ze gebruiken *identity markers* als onderdeel van *identity politics* om de minderheidspositie te versterken. Eriksen noemt dit de constructie van een gemeenschapsgevoel (Eriksen 2007:4) Het 'inheems zijn' wordt hierbij vooral gekenmerkt door of iemand zichzelf identificeert als Maya of inheems. Hier heeft het inheems zijn een andere betekenis dan het Maya zijn, maar beide namen geven een grens aan met de *Ladinos*. Zo kunnen stedelijke Maya's zich meer vastklampen aan hun culturele Maya-identiteit die in

⁹ World Bank Data Set - Guatemala: <http://data.worldbank.org/country/guatemala>. 12-12-2014

stedelijke gebieden anders minder zichtbaar is, terwijl voor inwoners van het platteland de inheemse identiteit gevormd wordt door hun lagere sociaaleconomische positie. Deze verschillende omstandigheden en lokale processen geven vorm aan verschillende uitingen van het 'inheems zijn' en interpretaties van identiteit (Rasch 2008:320).

De Maya bevolking gebruikt lokale *identity markers* waarmee ze een gedeelde Maya identiteit construeren op basis van een aantal gedeelde kenmerken en kwaliteiten, bijvoorbeeld taal en traditionele kleding (Rasch 2008:47). Deze handgemaakte traditionele kleding, ook wel *traje* genoemd, is een belangrijk historisch kenmerk geweest voor de Maya identiteit. Deze *traje* is locatie specifiek. De verschillende patronen en kleuren linken de personen die dit dragen aan dorpen en gemeenschappen. Het is een traditie van hun voorouders en het identificeert hen als inheemsen. Met *traje* kan informatie worden geuit over rijkdom, gender, leeftijd, religie en andere aspecten van etniciteit (Fischer 2003:110). Het wordt hierdoor gezien als een symbolische expressie van de identiteit. Toch markeert het weven en andere inheemse tradities hen ook als 'indios' of 'indianen', een term met een racistische lading, die voortkomt uit het nog steeds aanwezige racisme in Guatemala (Green 1999:141). Hierdoor zijn een aantal mannen en vrouwen toch Westerse kleding gaan dragen. Door mondialiseringsprocessen van de laatste decennia is het niet ongewoon geworden dat de traditionele klederdracht langzaam veranderd is of plaats heeft moeten maken voor Westerse kleding (Green 1999:141-146, Luttrell 2009:6).

Het spreken van inheemse talen of het spreken van Spaans met een accent is ook een *identity marker* en markeert een persoon als inheems. Dit zorgt voor stereotyperingen en vooroordelen die met deze term mee komen. De drie voornaamste talen die gesproken worden in Guatemala zijn Kaqchikel, K'iche en Tzutujil. Op school leren de kinderen Spaans, waardoor de enige plek waar ze de inheemse taal leren thuis is. Veel ouders kiezen ervoor om Spaans tegen hun kinderen te praten, zodat ze niet zullen lijden onder discriminatie en meer succes kunnen hebben in de moderne wereld. Deze verandering zorgt ervoor dat er een nieuwe link wordt gelegd met de inheemse taal, waar dit een expressie is van culturele waarden in plaats van grammatica en spelling. (Fischer 2003:104).

Empowerment in post-conflict Guatemala

Veel NGO's in Guatemala richten zich op het empoweren van deze lokale tradities. Het doel hiervan is de economische positie van de Maya vrouwen in Guatemala te versterken. Door deel te nemen aan ontwikkelingsprojecten wordt een groter gevoel van welzijn en economische

veiligheid gecreëerd. Deze organisaties helpen bijvoorbeeld de wevende vrouwen om hun culturele tradities te behouden op een financieel-haalbare manier, door hun cultuur in te zetten als marketingstrategie. Door het ontwikkelen van een unieke lijn met de hand geweven producten met behulp van de oude techniek van het weefgetouw wordt er ingespeeld op commercieel toerisme in het land.¹⁰ Behalve dat het weven bewaard blijft als traditie wordt het door de inheemse vrouwen hierdoor ook als commercieel product ingezet. Culturele empowerment kan hierbij als een stimulans helpen voor het niet verloren laten gaan van de inheemse kennis van de Maya gemeenschap. Als culturele kennis wordt hier de traditie van het weven gezien. Het zou kunnen helpen om deze symbolische praktijken van het weven te herdefiniëren als positief en als toegangspunt tot de eigen cultuur. Door het proces van het weven kan hun gevoel van identiteit en gemeenschap versterkt worden en kan het voor emotionele rust zorgen (Green 1999:141-146, Luttrell 2009:6).

Inheemse vrouwen geven de voorkeur aan de productie van handwerk en textiel dan een formele baan die van hen zou vereisen dat ze het grootste deel van de dag fysiek van huis weg zijn. Dit komt omdat ze vaak tegelijkertijd de verzorging van hun kinderen thuis op zich moeten nemen (Vakis 2003:10). Veel organisaties bieden de vrouwen de kans in hun eigen dorpen en huis te kunnen blijven werken in plaats van te verhuizen om te werken in de stad of in fabrieken. Hun kinderen kunnen op school blijven in plaats van te werken op jonge leeftijd om zo hun eigen voedsel te kopen.¹¹

¹⁰ Website 'a Thread of Hope': http://athreadofhope.org/index.php?main_page=page&id=6&chapter=0. 12-12-2014

¹¹ Website 'a Thread of Hope': http://athreadofhope.org/index.php?main_page=page&id=6&chapter=0. 12-12-2014

4. NGO's, weefsters en *Fair Trade*

In de vorige hoofdstukken is gekeken naar de theorievorming rondom het begrip empowerment. In de komende hoofdstukken zal de theorie worden toegepast op de empirie. Dit hoofdstuk zal de organisatie *Maya Traditions Foundation* bespreken. De eerste paragraaf zal ingaan op de achtergrond en de structuur van de organisatie *Maya Traditions*. De tweede paragraaf zal ingaan op de verschillende coöperaties die in dienst zijn bij *Maya Traditions* en de achtergrond van de vrouwen die hierin werken.

Maya Traditions Foundation

De organisatie *Maya Traditions* is in 1996 opgericht door de Amerikaanse Jane Mintz, voormalig maatschappelijk werkster en textiel weefster. Zij had als doel toegang te bieden aan inheemse vrouwen tot een *fair trade* markt en werken aan het verbeteren van de kwaliteit van leven van *artisan* groepen (Grimes 2000:69). Vanuit haar eigen ervaring met weven, wilde ze werken met de inheemse vrouwelijke weefsters in Guatemala. In 2007 is deze organisatie in Guatemala geregistreerd als een Non-Gouvernementele Organisatie. Volgens Appadurai (2000:15) hebben NGO's complexe relaties met internationale instellingen, de staat en de lokale gemeenschappen. *Maya Traditions* houdt zich bezig met het mobiliseren van specifieke lokale groepen. Hierbij gaan ze niet alleen relaties aan met de lokale gemeenschappen. Ze leggen ook connecties met internationale organisaties die op hun beurt weer opdrachten aan ze geven. Toen Jane Mintz in 2009 overleed aan longkanker, is de organisatie overgenomen door haar man, die vanuit het hoofdkantoor in de Verenigde Staten de organisatie een nieuwe richting heeft gegeven.¹² De organisatie heeft naast haar hoofdkantoor in de Verenigde Staten een kantoor in Panajachel, in het departement Sololá, in Guatemala. De verschillende functies en taken zijn onderverdeeld onder lokale medewerkers, die minstens één lokale taal spreken en *traje* dragen, en buitenlanders die hier voor een bepaalde tijd komen werken. De positie van de uitvoerende directeur van *Maya Traditions* wordt bezet door een Amerikaanse vrouw. Zij werkt hier permanent om de missie en visie van de organisatie na te leven. De positie van directeur verkoop en marketing wordt ook ingenomen door een vrouw uit de Verenigde Staten. Zij onderhoudt de contacten met bedrijven waarmee de organisatie samenwerkt. De overige functies worden opgevuld door werknemers uit Guatemala, omdat zij in direct contact staan met de *artisans*. De

¹² Website Maya Traditions Foundation: <http://www.mayatraditions.com/about/about-us/>. 28-05-2015

programmacoördinator zorgt voor de educatie en verspreiding van de fondsen ten behoeve van de kinderen van de *artisans* en de gezondheid van de gemeenschappen. De productiemanager ontvangt de producten, houdt de kwaliteit van producten in de gaten en prijst de producten voor de *artisans*. De programmacoördinator verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de *artisans* onderhoudt het contact met hen en als er problemen zijn kunnen ze dit met haar communiceren en oplossen. Zij gaat ook over de trainingen die aan de *artisans* gegeven worden en kijkt wat de vrouwen hierbij nodig hebben.

De producten die *Maya Traditions* maakt zijn bedoeld voor de internationale markt. *Maya Traditions* verkoopt niet direct aan klanten, maar werkt met partners die orders bestellen en deze doorverkopen. De organisatie krijgt opdrachten binnen van bedrijven die ze vervolgens aan de coöperaties geven, die deze opdrachten maken en afleveren aan *Maya Traditions*. Of de coöperaties opdrachten krijgen is dus afhankelijk van het aantal orders dat de organisatie krijgt vanuit de verschillende bedrijven. Voor veel van de coöperaties is het ook mogelijk om met andere bedrijven samen te werken. Dit is iets wat *Maya Traditions* stimuleert en waarbij ze ondersteuning biedt.

Maya Traditions houdt zich als een door de WFTO (*World Fair Trade Organization*) gecertificeerde organisatie aan de tien principes van *fair trade*.¹³ De missie en visie van de organisatie zijn onder andere gebaseerd op culturele empowerment van de *artisans*. De filosofie die de organisatie hier heeft, is het empoweren van vrouwen en het promoten van hun lokale kennis omtrent het traditionele weven. Veel andere organisaties verkopen volgens de uitvoerende directeur van *Maya Traditions* het 'armoede' aspect, die zich focust op het idee dat de vrouwen hulpeloos zijn en dat ze geholpen moeten worden, terwijl de filosofie van *Maya Traditions* gebaseerd is op de waardevolle geschiedenis en kennis van deze vrouwen. *Maya Traditions* gebruikt haar connecties met internationale bedrijven en faciliteert zo toegang tot de internationale markt door de vrouwen toe te staan hun kennis en kunde hiervoor in te zetten en dit te delen met de wereld. Hiermee kunnen de vrouwen doorgaan met hun traditionele levensstijl en met culturele praktijken zoals het weven. Dit past binnen de bottom-up benadering van *grassroot* organisaties. Deze *grassroot* ontwikkelingshulp wordt ook wel ontwikkelingshulp van beneden af genoemd (Appadurai 2000:15-17). Bij *grassroot* empowerment kunnen lokale tradities worden gebruikt door NGO's om gemeenschappen die

¹³ De tien principes van *fair trade*, te vinden op de website van de WFTO: <http://wfto.com/fair-trade/10-principles-fair-trade> 09-06-2015

in armoede leven te empoweren (Thrupp 1989:15). Dit implementeert *Maya Traditions* door een positieve draai te geven aan het gebruik van de lokale vaardigheden die de *artisans* hebben, waardoor deze vrouwen in staat zijn zichzelf te helpen. *Maya Traditions* heeft de visie om de vrouwen niet op de eerste plaats als *artisans* te zien, maar als individuele vrouwen die de kans krijgen zich te ontwikkelen. Hierbij hebben ze gekozen om in hun naam *Maya Traditions Foundation* niet te kiezen voor de algemene term *Mayan*, wat meervoud en een bijvoeglijk naamwoord is en dus een eigenschap of toestand aangeeft, maar zich te richten op het individu door de term *Maya* te gebruiken.¹⁴

Foto 1: Een deel van de producten van *Maya Traditions*¹⁵

Artisan coöperaties

Maya Traditions Foundation heeft ervoor gekozen met lokale inheemse gemeenschappen samen te werken die zich veelal in de rurale gebieden van Guatemala bevinden. Ze werken samen met acht coöperaties ontstaan uit deze gemeenschappen, *Qato Qib* uit Chirijox, *Waqxaqi'Kan* uit Chuacruz, *Flor Juanera* uit San Juan, *Artesana Nawal Ja'* uit Nahualá, *Los Pinos* uit Patanatic, *Chuwila* uit Quiejel, *Flor Clarence* uit Santa Clara en *Voz de los Tz'tujiles* uit San Juan. De coöperaties die samenwerken met *Maya Traditions* zijn allemaal individueel

¹⁴ Website Maya Traditions Foundation: www.mayatraditions.com/maya-vs-mayan-by-laura-martin-ph-d/
02-06-2015

¹⁵ Linksboven: Geweven onderzetters van dennennaalden. Rechtsboven: Ikat geweven sjaals. Linksonder: Clutch met weefpatronen en brokaat. Rechtsonder: *Backstrap* geweven tasje. Bron foto: Auteur

benaderd door de organisatie met de vraag of er vrouwen zijn die zouden willen meewerken met het maken van producten voor de organisatie. Deze coöperaties hebben elk een eigen representante, voorzitter, penningmeester en secretaris. Vaak is de representante de persoon die het beste Spaans spreekt, en als er opdrachten zijn of jaarlijkse bijeenkomsten bij *Maya Traditions* gaat zij hier heen. Bij de organisatie zijn inmiddels al meerdere generaties vertegenwoordigd, moeders geven het werk vaak door aan hun dochters. De oudste deelnemende vrouw is 75 jaar oud en werkt al negentien jaar voor de organisatie.¹⁶ Alle inheemse vrouwen die deelnemen aan het werk van *Maya Traditions* zijn in armoede opgegroeid. Ongeveer zeventig procent van de inheemse bevolking van Guatemala leefde in 2011 onder de armoedegrens van twee dollar per dag.¹⁷ Veel van de echtgenoten van de *artisans* verdienen rond de vier dollar per dag. Hoewel dit bedrag boven de armoedegrens ligt is dit nog steeds te weinig. Dit komt omdat het kinderaantal hoog ligt, dus er vaak voor veel kinderen gezorgd moet worden. Daarnaast zijn er vrouwen die geen echtgenoot meer hebben die voor een inkomen zorgt. Dit is deels een erfenis van het conflict, waardoor veel vrouwen als weduwe achter zijn gebleven.

Het merendeel van de *artisans* is jong getrouwd, rond de leeftijd van vijftien tot achttien jaar en heeft vroeg kinderen gekregen. Het gemiddeld aantal kinderen ligt rond de vijf per gezin en kan oplopen tot tien.¹⁸ De meeste vrouwen zijn getrouwd met mannen uit dezelfde dorpen. Hierdoor hebben ze hun geboortedorpen niet hoeven verlaten. De meeste vrouwen hebben een eigen huis op een stuk land waar de familie van de man in aangrenzende huizen woont. Voor veel vrouwen in de gemeenschappen is er weinig kans op een baan. Dit wijten ze zelf aan het niet of onvoldoende kunnen spreken van het Castiliaans (Spaans) en het hoge gehalte van analfabetisme. Het merendeel van de vrouwen is niet naar school geweest of heeft alleen de basisschool afgemaakt. Een vrouw uit de gemeenschap van Santa Clara vertelt: “Mijn ouders lieten me niet naar school gaan, waardoor ik niet kon lezen. Mijn moeder zei dat dat niet belangrijk was om een vrouw te zijn.”¹⁹ Veel vrouwen spreken hierdoor alleen de lokale talen K’iche, Kaqchikel of Tz’utujil, en kunnen weinig tot geen Spaans. Spaans spreken is een vereiste om een goede baan te hebben en te kunnen onderhandelen over producten. Een man

¹⁶ Informatie over de coöperaties uit de databank van *Maya Traditions Foundation*

¹⁷ World Bank Data Set – Guatemala: <http://data.worldbank.org/country/guatemala>. 12-12-2014

¹⁸ Informatie over de coöperaties uit de databank van *Maya Traditions Foundation*

¹⁹ Groepsinterview met de coöperatie in Santa Clara op 17-03-15

verdient hier ook gemiddeld meer dan een vrouw. Voor de echtgenoten van de *artisans* wordt er op een dag, zoals eerder benoemd, gemiddeld vier dollar betaald. Vrouwen krijgen dit niet, omdat zij moeten werken in het huishouden en moeten zorgen voor de kinderen naast de eventuele baan die sommige vrouwen hebben. Zoals Sanabria (2007) schrijft over *marianismo* in Latijns Amerika, waarbij de vrouw nederig en zelfopofferend is, worden vrouwen in Guatemala ook gezien als onderdanig. Haar plaats is voor het huishouden en de kinderen zorgen (Sanabria 2007:151-152). Een vrouw uit Santa Clara vertelt dat ze het leven zag verbeteren van haar moeder en daarom ook wilde deelnemen: “Ik zag bij mij moeder dat de situatie verbeterde, want mijn broer kon naar school en is nu afgestudeerd. En nu zit ik bij de groep en heb ik ook een inkomen.”²⁰ Dit citaat laat zien dat hoewel de vrouwen een inkomen krijgen, het vooral de mannen zijn die naar school gaan en de vrouwen voor het huishouden moeten zorgen. Ondanks de bedoelingen van *Maya Traditions* om de vrouwen meer zeggenschap te geven, versterken ze dus onbewust bestaande genderpatronen. Vrouwen worden hierdoor niet uitgedaagd verder te kijken dan het werk voor *Maya Traditions* en zich daarmee niet verder ontwikkelen, terwijl mannen deze kansen wel krijgen. Ook de techniek van het *backstrap* weven, wat de *artisans* gebruiken om hun producten te maken geeft de genderscheiding aan in Guatemala. Vrouwen weven via deze techniek van een band die om hun middel gespannen is, waar het weefgetouw aan vast zit en geven deze techniek door aan hun dochters als zij de juiste leeftijd hebben. Bij de vrouwen worden de economische inkomsten van de weefproducten niet als belangrijkste focus van het werk gezien, maar de culturele associaties die meekomen met het beeld van de wevende vrouw op de grond. Het idee van de vrouw als weefster is een beeld dat gelinkt wordt aan de pre-koloniale Maya godin Ixchel die wordt geassocieerd met weven en vrouwelijkheid. Mannen daarentegen weven met een weefgetouw dat met voetpedalen aangedreven wordt, waarbij het financiële aspect van het weven als belangrijkste focus wordt gezien. Zij leren dit niet al op jonge leeftijd, zoals de vrouwen, maar kunnen dit op latere leeftijd kiezen als carrière (Hendrickson 1995:151).

Machismo, de term die Sanabria (2007:152) gebruikt om mannelijke dominantie aan te geven in Latijns Amerika, speelt ook een grote rol bij de armoede van de vrouwen in Guatemala. Volgens de vrouwen willen veel mannen niet dat vrouwen werken, omdat volgens hen de vrouw thuis moet blijven om voor het huishouden en de kinderen te zorgen: “Het probleem hier is het *machismo*, dat de man niet wil dat de vrouw werkt. Het merendeel van de vrouwen kent dit

²⁰ Groepsinterview met de coöperatie in Santa Clara op 17-03-15

probleem.”²¹ Deze toewijzing van vrouwen in het huishouden wordt door Sanabria (2007:156-157:156-157) omschreven als een privé-publieke dichotomie, waarbij het heilige en respectabele ‘huis’, gezien wordt als een plek waar vrouwelijke rollen en gedrag thuishoren en de minder fatsoenlijke ‘straat’, waarmee mannelijke rollen en gedrag worden geassocieerd. Volgens de vrouwen is deze *machismo* cultuur erg groot binnen de Maya gemeenschappen en zijn er daardoor ook veel vrouwen die thuis blijven en geen inkomen hebben. De mannen willen hun eer bewaren en laten zien dat zij voor een inkomen kunnen zorgen, en dus hun gezin financieel kunnen onderhouden. Ze vinden dat de plaats van de vrouw thuis is en zij verantwoordelijk zijn voor het welzijn van het gezin. Zo moet de vrouw toestemming aan de man vragen als ze het huis willen verlaten, wat hierdoor vaak niet gebeurt en ervoor zorgt dat de vrouw opgesloten zit in haar eigen huishouden. Toch maakt deze ongelijkheid de vrouw een goede ontvanger voor empowerment. Zoals Anderson (2004:12) in zijn artikel aangeeft over vrouwen in het algemeen leidt empowerment bij de vrouw in Guatemala ook tot empowerment voor het hele gezin.

Voordat de vrouwen met *Maya Traditions* werkten waren er voor hen niet veel opties om voor een extra inkomen te zorgen. Omdat de meeste vrouwen geen opleiding genoten hebben, was het enige waar ze wat mee konden verdienen het maken van weefproducten. Veel van de vrouwen maakten weefproducten, zoals traditionele blouses, *huipiles*, of sjaals. Omdat veel van de vrouwen weinig Spaans spreken of afgelegen wonen in rurale, moeilijk bereikbare gebieden, is het voor hen lastig of niet mogelijk om zelf naar markten te gaan om de producten te verkopen. De beste optie voor de vrouwen is dan de producten te verkopen aan een tussenpersoon, die het product uiteindelijk zelf op de markt zal verkopen. De prijzen die een tussenpersoon geeft voor de producten zijn volgens de vrouwen erg laag. Dit is vooral omdat in het Spaans onderhandelen moeilijk voor de vrouwen is en ze vaak niet weten wat een eerlijke prijs inhoudt. De competitie met andere organisaties en de vraag van toeristen zorgt ook dat de prijs van de producten op de markt omlaag gaat. Zo zijn er veel producten die op grote schaal in China gefabriceerd worden en verkocht worden in Guatemala voor een zo laag mogelijke prijs. Deze producten concurreren met handgeweven producten, en het probleem hier is dat toeristen meestal niet het verschil zien in herkomst van deze producten. Vaak worden er door de vrouwen ook producten van slechtere kwaliteit verkocht wat minder geld oplevert dan wanneer er aan kwaliteitscontrole gedaan wordt. Dit komt omdat voor kwaliteitsproducten een

²¹ Groepsinterview met de coöperatie in Santa Clara op 17-03-15

hogere prijs gevraagd kan worden. Bij *Maya Traditions* wordt de prijs bepaald aan de hand van de *fair trade* principes. Dit betekent dat ze een eerlijke prijs krijgen die is berekend aan de hand van de kwaliteit en de kosten van het materiaal. Ze krijgen niet per uur betaald maar er wordt wel gekeken naar hoeveel tijd het kost om te maken.

Door het hoge armoedegehalte onder de inheemse bevolking in Guatemala is er een groot probleem ontstaan omtrent illegale migratie naar de Verenigde Staten. Veel inheemse mensen besluiten vanwege de armoede te emigreren om een beter bestaan op te kunnen bouwen. Dit is eind 1970 ontstaan als reactie op de economische crisis die ontstond door het conflict (Jonas 2015:3). Een van de doelen van *Maya Traditions* is het tegengaan van deze illegale migratiestromen naar de Verenigde Staten onder inheemse groepen. Veel van deze migranten zijn inheemse mensen die weliswaar tradities en kennis hebben, maar geen Engels en vaak geen Spaans spreken en daardoor in Guatemala weinig mogelijkheden hebben. Bij de vrouwen ontbreekt het aan marketingvaardigheden of voldoende kapitaal om zelf een marketingrol aan te nemen en hebben ook niet de tijd om deze vaardigheden te ontwikkelen. Veel kiezen er daarom voor om naar de Verenigde Staten te gaan in de hoop op een betere toekomst (Grimes 2000:72). Het deelnemen aan de organisatie biedt een uitweg aan deze vrouwen, zodat zij in hun eigen omgeving kunnen blijven en hier kunnen werken aan een betere toekomst. De vrouwen willen ook niet dat hun kinderen hetzelfde moeten doormaken qua armoede als zij en het idee dat hun kinderen naar school kunnen is een van de belangrijkste redenen om deel te nemen aan *Maya Traditions*. Toch zijn er ook veel vrouwen die niet willen participeren. Dit komt omdat ze simpelweg geen interesse of tijd hebben om te participeren. Dit heeft ook deels te maken met het *machismo* en het geankerde beeld dat vrouwen voor het huishouden moeten zorgen.

5. De visie en invloed van empowerment

In dit hoofdstuk zal de theorievorming van empowerment gekoppeld worden aan de empirie. Economische, sociale, politieke en psychologische empowerment zullen in dit hoofdstuk aan bod komen. Culturele empowerment zal vervolgens individueel in hoofdstuk zes behandeld worden. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk zullen deze vormen van empowerment benaderd worden vanuit de organisatie *Maya Traditions*. Hierin wordt de visie van *Maya Traditions* over empowerment beschreven. In de tweede paragraaf zal beschreven worden hoe het inzetten van empowerment door *Maya Traditions* ervaren wordt door de vrouwen van de coöperaties, de *artisans*, en hoe en in welke mate ze dit helpt in hun dagelijks leven.

Empowerment vanuit de organisatie

Maya Traditions zet empowerment in als *tool* bij de bestrijding van armoede onder de inheemse bevolking. De vijf vormen van empowerment, besproken in het theoretische hoofdstuk (Narayan-Parker 2005:20, Luttrell 2009:1) worden allemaal op een verschillende manier en in andere mate door de organisatie geïmplementeerd. Economische empowerment is de hoogste vorm van empowerment waar de organisatie zich op richt. *Maya Traditions* biedt, zoals eerder geschreven, door middel van de *fair trade* principes de vrouwen een eerlijke prijs voor hun producten die gebaseerd is op de kwaliteit van de producten die de vrouwen afleveren. De kwaliteit van deze producten wordt vastgesteld door een van de medewerkers. Als producten niet de juiste kwaliteit hebben, krijgen de vrouwen minder geld totdat de producten wel goed zijn. Vlak na de oprichting van de organisatie was de kwaliteit van de producten laag, nu dankzij trainingen die de organisatie aanbiedt zelden. In deze trainingen leren de deelnemers de juiste vaardigheden en vergroten zij hun capaciteiten. Dit is volgens Narayan-Parker (2005:20) een van de basisprincipes van economische empowerment die voor een veilig en duurzaam inkomen zorgt. Zo leert *Maya Traditions* de *artisans* de kosten te berekenen die nodig zijn om een weefproduct te maken; hoeveel tijd het kost en wat het kost om draad en ander materiaal te kopen. Ze geven ook trainingen in rekenen met een rekenmachine, het betalen van rekeningen en schrijfvaardigheid. Vol trots vertelt een vrouw uit Quiejel: “Ik heb twee trainingen ontvangen van *Maya Traditions* en nu weet ik hoe ik mijn naam moet schrijven.”²² Door deze trainingen kunnen de vrouwen zelf de prijs bepalen en dus ook een eerlijke prijs vragen. Dit is belangrijk

²² Semi-gestructureerd interview met een vrouw in Quiejel op 26-03-15

omdat in Guatemala de prijzen gedrukt worden door tussenhandelaren en toeristen die producten steeds goedkoper willen kopen. Hierdoor weten vrouwen de echte waarde van producten niet, en daarmee hoeveel ze kunnen of zouden moeten vragen en maken ze geen reële winst. Dus *Maya Traditions* leert hen te begrijpen wat een eerlijke prijs is, en dat ze die prijs kunnen bepleiten bij zowel de organisatie als met andere groepen waar ze mee werken.

Er worden ook beurzen verstrekt aan alle *artisans* die kinderen hebben ten behoeve van deze kinderen. Dit is een extra bijdrage voor scholing, waardoor deze kinderen naar school kunnen, wat veel vrouwen zelf niet zouden kunnen betalen.

Een andere basisprincipe van economische empowerment is het aanbieden van de juiste middelen om voor een duurzaam inkomen en bestaansmiddelen te zorgen (Narayan-Parker 2005:20). *Maya Traditions* biedt aan de coöperaties de meest primaire materialen voor het werk van de *artisans*. De organisatie beheert in het hoofdkantoor de voorraad katoenen draden die met chemische verf gekleurd zijn. Sommige van de groepen hebben hun eigen draadbank. Dit zijn de middelen om zelf draden te maken uit wol. Deze draden worden voornamelijk geverfd met natuurlijke kleuren. *Maya Traditions* heeft de vrouwen financieel gesteund bij het opzetten van deze draadbanken, wetende dat dit voor de vrouwen moeilijk is om te doen. Wanneer ze een draadbank hebben, kan het geld dat ze verdienen geherinvesteerd worden in eigen voorraad. Dus door de draden of een dradenbank aan te bieden, kunnen de vrouwen efficiënt hun eigen bron van primaire materialen beheren. Hierdoor hebben de vrouwen uiteindelijk geen microlening nodig van andere organisaties en zijn ze niet afhankelijk van leningen.

De *artisans* worden betaald wanneer ze de producten inleveren, en niet wanneer ze verkocht worden. Zo is het *Maya Traditions* die het risico neemt of de producten wel of niet verkocht worden, en niet de *artisans*. Toen de oprichtster Jane Mintz nog leefde werd door de organisatie aan de *artisans* werk gegeven om ze bezig te houden, zonder dat er opdrachten waren, maar door dat te doen was de organisatie niet meer in staat om zichzelf te onderhouden. Om te zorgen voor een consistent inkomen voor de *artisans* ligt de focus nu juist op het krijgen van meer klanten. *Maya Traditions* zorgt voor een doorlopend inkomen voor de vrouwen door het creëren van een sterke partnership met bedrijven. De *artisans* zijn verzekerd van werk en een inkomen door te zorgen voor genoeg orders die binnenkomen van bedrijven. *Maya Traditions* probeert ook te zorgen dat de coöperaties waarmee ze nu werken genoeg werk hebben, voordat ze uitbreiden naar nieuwe groepen. *Maya Traditions* zorgt ook dat ze een kleine voorraad hebben, zodat ze geen 'nee' verkopen als er tijden zijn van weinig orders. Zo zorgen ze voor continuïteit. Of de coöperaties genoeg orders binnenkrijgen hangt heel erg af van de

techniek die ze gebruiken. *Maya Traditions* heeft verschillende coöperaties die gespecialiseerd zijn in verschillende producten en daarom verschillende stijlen van orders hebben. Hierop anticipeert *Maya Traditions* door bedrijven te rekruteren die specifieke producten willen waar op dat moment minder orders voor binnenkomen. *Maya Traditions* biedt dus meer dan alleen loon als onderdeel van economische empowerment. Aldus de directeur van marketing: “Het is niet alleen het loon dat ze betaald krijgen. Het is de waarde die ze krijgen als onderdeel van *Maya Traditions*.”²³

Politieke empowerment wordt door *Maya Traditions* in kleinere mate uitgeoefend. Het is geen onderdeel van empowerment waar *Maya Traditions* bewust mee bezig is. Politieke empowerment wordt door het OECD (2012:28) gezien als een middel om te zorgen dat mensen zich kunnen mobiliseren en invloed kunnen uitoefenen op de politiek. Dit kan ook invloed op de politiek van een organisatie zijn. Hier draait het om rechten die mensen voor zichzelf en anderen kunnen claimen. Omdat dit kan resulteren in collectieve actie die op zijn beurt economische, sociale of politieke verandering kan veroorzaken, is politieke empowerment nauw verbonden met de andere vormen van empowerment (OECD 2012:28). Om tot een vorm van politieke empowerment te komen biedt *Maya Traditions* beperkt trainingen aan die zijn gericht op maatschappelijke betrokkenheid. De coöperaties waarin de *artisans* participeren vormen ook, naast een sociaal vangnet, kleine politieke eenheden. Hier is er een duidelijke rolverdeling van voorzitter, penningmeester, secretaris en een representante. Zo wordt er van de vrouwen vanuit hun functietaken verwacht, een bepaalde verantwoordelijkheid te dragen voor de coöperatie. Toch geeft de organisatie toe zich niet te richten op de betrokkenheid van de *artisans* in bijvoorbeeld stemrecht of politieke voorlichting. Wel bieden ze lessen aan over de rechten van het kind, waar ze leren dat kinderen naar school moeten, recht hebben om te spelen en geen kinderarbeid mogen verrichten. Het tegengaan van kinderarbeid is een van de *fair trade* principes die *Maya Traditions* hanteert. Er worden ook trainingen aangeboden met betrekking tot de rechten van de vrouw. Het *machismo* gehalte onder de mannen is erg hoog en er is bekend dat er veel huiselijk geweld plaats vindt. Door deze trainingen durven de vrouwen meer op te komen voor zichzelf, wat hun positie versterkt binnen het huishouden en de samenleving. Hiermee kunnen de vrouwen niet alleen de rechten claimen die belangrijk zijn voor hun kinderen, maar leren ze dat ze zelf ook rechten hebben.

Politieke empowerment is nauw verbonden met sociale empowerment, waarbij de macht

²³ Semi gestructureerd interview met de directeur van sales en marketing van *Maya Traditions* op 06-03-2015

van mensen over hun eigen leven, gemeenschap en samenleving bevorderd wordt. Dit gaat hand in hand met rechten verkrijgen en heeft te maken met het hebben van *agency*, waarbij een individu autonoom is en in staat eigen keuzes te maken en tot actie te komen. Sociale empowerment zorgt ervoor dat mensen weer controle krijgen over hun leven (Luttrell 2009:1). Veel van de trainingen die *Maya Traditions* aanbiedt op sociaal vlak gaan over persoonlijke ontwikkeling, communicatie skills en conflict resolutie. Met deze trainingen proberen ze de positie van de vrouwen binnen het huishouden en de gemeenschap te versterken. De organisatie wil dat de *artisans* groeien als vrouwen en zien ze ook eerder als vrouwen en individuen dan als werknemers. Alle vrouwen zijn ook lid van een coöperatie. Dit is belangrijk omdat volgens Luttrell (2009:1) binnen sociale empowerment de sociale omgeving met zijn netwerken en relaties een plek is waar een persoon gerespecteerd en erkend wordt en een gevoel van autonomie ervaart. Dit supportcomponent in de vorm van een coöperatie zorgt er voor dat de vrouwen iets hebben om op terug te kunnen vallen als een sociaal vangnet. De organisatie probeert de *artisans* te respecteren als mensen die ook andere prioriteiten in het leven hebben en een balans moeten vinden tussen werk, gezin en het huishouden en hierin keuzes moeten maken.

Psychologische empowerment ziet *Maya Traditions* als onderdeel van persoonlijke ontwikkeling. De belangrijkste dimensies hiervan zijn het versterken van het mentale zelfvertrouwen en het creëren van een gevoel van zelfredzaamheid. *Maya Traditions* ziet de vrouwen niet als werknemers, maar als autonome vrouwen en *agents* waarvan de stem gehoord moet worden. De vrouwen zijn onafhankelijke *artisans* die in deze coöperatieven werken. *Maya Traditions* wil dat de vrouwen verantwoordelijk zijn en *ownership* hebben over het werk dat ze doen. Het vergroten van het zelfvertrouwen kan hiervoor zorgen, waarbij onder individuen actie gestimuleerd wordt (Narayan-Parker 2005:20). *Maya Traditions* wil dat de vrouwen de coöperaties opbouwen en opbouwen wie ze zijn en wat ze doen. Hierbij wil de organisatie ondersteunend zijn en de *artisans* zoveel mogelijk helpen, maar ze willen niet dat de *artisans* afhankelijk van hen worden. Als er iets met de organisatie gebeurt, willen ze niet dat de *artisans* stoppen met weven of stoppen met het creëren van een levensonderhoud voor zichzelf en hun gezin.

Hechos, no palabras - daden, geen woorden

Vanuit de organisatie *Maya Traditions Foundations* worden de vormen van empowerment op een andere manier bekeken dan dat deze ontvangen worden door de vrouwen. Veel vrouwen

zijn niet geschoold en weten weinig tot niets over beleidsstrategieën die de organisatie inzet om de vrouwen te helpen. Het woord empowerment, in het Spaans *empoderamiento*, is voor hen een onbekend woord. Het is belangrijk niet alleen te kijken naar hoe de organisatie empowerment implementeert, maar ook hoe dit ontvangen wordt door de *artisans*. De vormen van empowerment kunnen op een verschillende manier als belangrijk worden ervaren door zowel *Maya Traditions* als de *artisans*. Zoals eerder genoemd is empowerment contextspecifiek, en zullen vormen van empowerment per situatie variëren (Narayan-Parker 2005:8). Dit geldt niet alleen voor Guatemala, maar ook voor de verschillende coöperaties waarmee *Maya Traditions* werkt.

Voor de *artisans* is de belangrijkste reden waarom ze werken met *Maya Traditions* het aspect van economische empowerment. Zoals genoemd in het theoretische hoofdstuk bestaat economische empowerment uit verschillende niveaus, namelijk het niveau van vrouwen binnen huishoudens, het niveau van de gemeenschap en het nationale niveau (Narayan-Parker 2005:20). Voor de vrouwen is economische empowerment op het niveau binnen huishoudens van het grootste belang. De grootste zorg die de vrouwen hadden voordat ze gingen werken met *Maya Traditions* was dat hun kinderen niet naar school konden. Nu krijgen de kinderen fondsen om te studeren, wat de vrouwen aangeven als de belangrijkste verbetering van het werk. Het werk met *Maya Traditions* voorziet de families van de *artisans* met de mogelijkheid tot formele scholing, wat ze zich zelf anders niet kunnen veroorloven (Grimes 2000:76). Wel leren de dochters van de *artisans* weven, zodat ze later eventueel het werk met *Maya Traditions* voort kunnen zetten. Dit is tegenstrijdig, omdat ze met hun opleiding ook andere banen kunnen kiezen. *Maya Traditions* stimuleert scholing, maar wil tegelijkertijd niet dat de organisatie ten onder gaat en geeft hierom voorlichtingen over het belang van het weven. De meningen onder de vrouwen zijn over dit onderwerp verdeeld. Ze willen de oude tradities niet verloren laten gaan, en voelen zich ergens verplicht tegenover de organisatie om hun werk door te geven aan de volgende generatie. De angst dat de kinderen die zijn afgestudeerd de gemeenschap verlaten en assimileren in de dominante cultuur is aanwezig onder de *artisans*. Toch worden de kinderen door toegang tot educatie meer hoog geschoold en krijgen ze vaak de keuze om ofwel de gemeenschappen te verlaten om andere beroepen te kiezen, ofwel in de gemeenschappen te blijven om het werk van de coöperaties voort te zetten. Deze keuze ontstaat doordat er weinig alternatieven in de gemeenschappen zelf zijn qua werk voor de kinderen. Doordat ze meer geschoold zijn, zullen ze ook beter in staat zijn om te gaan met een veranderende wereld en hun rechten als inheemsen te verdedigen (Grimes 2000:76).

Waar de vrouwen vroeger alleen in het huishouden werkten, verdienen ze nu rond de twintig quetzales, de lokale munteenheid, per dag. Dit is omgerekend niet meer dan twee dollar en lijkt weinig omdat dit nog steeds betekent dat ze binnen de armoedegrens vallen, maar voor de vrouwen is dit een extra inkomen naast het inkomen van de man. Ze plannen hun weefwerk rond het huishouden en de zorg voor kinderen, en dit komt gemiddeld tot vijf uur weven per dag aan. Voor de vrouwen betekent dit inkomen dat ze eten voor hun kinderen kunnen kopen. Een vrouw uit San Juan vertelt:

We kunnen niet zeggen dat de situatie nu heel erg goed is, want de waarheid is dat we nog steeds een beetje lijden. Maar het wordt wel een beetje beter, omdat het niet meer zoals eerst was. Vroeger verkochten we onze producten voor een hele lage prijs, maar nu wordt er een prijs betaald die overeenkomt met ons werk en wordt ons niveau van leven een beetje beter.²⁴

Een van de zorgen die de vrouwen hebben binnen economische empowerment is dat er niet genoeg opdrachten binnenkomen om mee rond te komen. De groepen die werken met de Ikat techniek krijgen meer opdrachten binnen dan vroeger, en er worden door *Maya Traditions* ook nieuwe groepen gezocht die deze specifieke techniek kunnen.²⁵ Andere groepen die haken of met dennennaalden werken krijgen juist minder opdrachten en maken zich zorgen over hun lagere inkomen. Deze vormen van handwerk zijn minder populair onder toeristen en bedrijven en worden daardoor minder verkocht. In plaats van deze coöperaties de meer populaire technieken aan te leren, zoekt *Maya Traditions* naar nieuwe coöperaties om mee samen te werken. Dit is tegenstrijdig en gaat in tegen de visie van *Maya Traditions* die aangeeft te wachten met het rekruteren van nieuwe coöperaties als andere coöperaties nog niet genoeg opdrachten krijgen. Ook zijn niet alle groepen tevreden met de prijs die ze krijgen voor hun producten. Een groep gaf aan bij andere organisaties meer te krijgen en wilde stoppen met werken als ze niet meer gingen verdienen. Dit is voor de organisatie een lastig dilemma, omdat mensen minder geneigd zijn producten te kopen als de prijs omhoog gaat. De werking van de productieketen wordt niet goed gecommuniceerd vanuit *Maya Traditions* naar de *artisans*,

²⁴ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van San Juan op 11-03-15

²⁵ Ikat: Techniek waarbij knopen in de draden worden gelegd die vervolgens met natuurlijke verf geverfd worden. Op de plekken waar de knopen zitten, komt geen verf, waardoor er patronen ontstaan in de draden

waardoor miscommunicatie en ontevredenheid ontstaat onder de coöperaties. Een andere reden voor het lage aantal opdrachten is volgens de vrouwen de stijgende concurrentie uit China waar de producten met de machine gemaakt worden en vervolgens verkocht in Guatemala voor een lagere prijs. Door intense lokale competitie drukken de winkeleigenaren en toeristen de prijs van de producten naar beneden door continu naar de laagste prijs te vragen (Grimes 2000:72). Dit maakt het volgens de vrouwen voor organisaties zoals *Maya Traditions* lastig om hun spullen voor een hogere prijs te verkopen, omdat toeristen dan sneller naar de goedkope markt gaan om daar hun producten te halen.

Sociale empowerment is voor de vrouwen een belangrijk onderdeel van het werk met *Maya Traditions*. Alle vrouwen waar *Maya Traditions* mee werkt zijn onderdeel van coöperatieven. De vrouwen zeggen dat de coöperatieven een tweede familie voor hen geworden zijn, terwijl ze voor dit werk gewoon kennissen waren. Doordat families en goede vrienden samenwerken, worden groepscohesie en vertrouwen belangrijker binnen de coöperatie dan financiële zorgen omdat ze elkaar onderling kunnen steunen als de ander het minder breed heeft. De vrouwen zijn door dit werk dichter bij elkaar gekomen. Deze coöperatieven zijn sociale eenheden die als een basis gelden voor hulp aan elkaar en toegang tot NGO's als *Maya Traditions* en trainingsprogramma's (Grimes 2000:73).

Binnen het gezin is de sociale positie van de vrouw ook verbeterd. Voor dit werk moesten veel van de vrouwen reizen naar andere steden om daar op markten hun spullen te verkopen. Het achterlaten van de familie was voor veel van de vrouwen een groot probleem. Een vrouw uit San Juan vertelt over de baan die ze voor het werk met *Maya Traditions* had, waarbij ze lange dagen spendeerde in een nabijgelegen dorp:

Voor mij is dat alsof ik [mijn kinderen] in de steek laat. Omdat zij ook de warmte van de moeder nodig hebben. Want als ze iets nodig hebben en het moeten vragen en er is niemand, dan weet ik niet wat ze zouden doen. Voor mij is het zijn met hen in het huis en het werken in het huishouden voldoende.²⁶

Nu hoeft er, als er een opdracht is, alleen een afgevaardigde te reizen naar *Maya Traditions* in de stad Panajachel om de producten af te leveren.

Een ander onderdeel van sociale empowerment is het focussen op insluiting en het

²⁶ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van Patanatic op 16-03-15

tegenaan van discriminatie (OECD 2012:21/31). Discriminatie van de Maya gemeenschap komt nog veel voor in Guatemala. Voor en in het conflict werd de inheemse bevolking erg gediscrimineerd en werd de Maya identiteit negatief bestempeld. Na het conflict is er een vermindering geweest in de discriminatie, maar deze discriminatie is nog steeds sterk aanwezig.²⁷ Volgens de *artisans* wordt door *Ladinos* geen waarde gehecht aan het belang van de *traje* van de Maya gemeenschap. Een vrouw uit de gemeenschap van San Juan vertelt over de discriminatie in Guatemala: “Ik zie meer het negatieve dan het positieve in ons land. Bijvoorbeeld wij, de Maya gemeenschap, zijn bijna negentig procent van de bevolking die leven als Maya’s. Maar ze discrimineren ons, omdat we Maya’s zijn.”²⁸ Vaak worden ook bepaalde rechten niet verleend aan de inheemse vrouwen, bijvoorbeeld door organisaties die ze meer rechten beloven maar deze vervolgens niet nakomen. Een van de vrouwen gaf als voorbeeld dat het moeilijk is om dingen zelf te verkopen op (internationale) markten, en dat dit meestal via organisaties moet. Dit komt omdat veel van de vrouwen geen studie gevolgd hebben of niet kunnen werken met een computer. Door de trainingen die de vrouwen ontvangen vanuit *Maya Traditions* voelen ze zich versterkt en hebben ze het idee dat ze kunnen bijdragen aan het veranderen van discriminatie. Zo leren ze om te gaan met computers en krijgen de mogelijkheid om opnieuw naar school te gaan. De opleidingen die ze kunnen volgen door de studiefondsen zorgen ervoor dat ze als gelijk aan anderen worden gezien, in plaats van dat naar hun *corte*, de traditionele rok, gekeken wordt. Als je goed geschoold bent moeten de hogere klasse luisteren naar wat je te zeggen hebt, ook al draag je een *corte* (Grimes 2000:75).

Binnen de politieke empowerment worden de vrouwen volgens hen gesterkt in de bewustwording van burger- en mensenrechten. Deze rechten richten zich op de minderheidsgroepen, zoals de kinderen en de vrouwen (Luttrell 2009:1). Door de trainingen over de rechten van de vrouw durven ze meer voor zichzelf en anderen op te komen. Een vrouw uit de gemeenschap San Juan deelt een persoonlijk verhaal over haar bewustwording van de rechten van de vrouw:

Mijn zus werd geslagen en mishandeld door haar man, dus ik wilde helpen want als ik dat niet zou doen zou ze overlijden, omdat ze zichzelf niet kon verdedigen. Omdat er geen opleiding was die haar dat idee gaf. Dat zijn goede dingen die we

²⁷ Informeel gesprek met tolk op 07-04-2015

²⁸ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van San Juan op 11-03-15

leren. Als iemand je slaat, dan moet je er iets van kunnen zeggen.²⁹

Door de trainingen over de rechten van het kind hebben de vrouwen geleerd dat kinderen ruimte en tijd moeten hebben om te spelen en dat ze naar school moeten. Veel vrouwen geven aan dat ze zich hier niet bewust van waren en dit niet wisten en hun kinderen daarom eerst lieten werken op jonge leeftijd.

De vrouwen hebben ook meer rechten binnen het gezin. Voor dit werk werden de meeste onkosten door de echtgenoot betaald. Dit ging vaak samen met discriminatie van de vrouw, omdat zij geen invloed had in het financiële aspect van het huishouden en niet economisch bijdroeg. Hierdoor voelt de man zich *machismo*, omdat de vrouw geen geld kan bijdragen en deze verantwoordelijkheid bij de man ligt (Sanabria 2007:152). Door het werk met *Maya Traditions* krijgen de vrouwen het recht om te werken. Zo kunnen de vrouwen financieel bijdragen in het huishouden en hebben ze meer rechten binnen het gezin, omdat de man niet meer de enige is die bijdraagt. De vrouwen kunnen met het inkomen dat ze krijgen spullen voor hun kinderen kopen en financieel bijdragen in het huishouden. Er ontstaat meer gelijkheid in de relatie met hun echtgenoot. Waar ze vroeger toestemming moesten vragen aan de man om weg te mogen gaan, hebben de vrouwen nu de vrijheid om zelf beslissingen te nemen en het huis te verlaten. Een vrouw uit de gemeenschap Patanatic vertelt: "Ik hoef nu niet meer afhankelijk te zijn van de man, omdat ik nu mijn eigen geld heb en kan helpen in het huishouden."³⁰ Toch moet toegegeven worden dat hier ook een keerzijde aan zit. Echte problemen kunnen ontstaan doordat vrouwen vaker van huis weg zijn om de organisatie te bezoeken en te participeren in bijeenkomsten en trainingen (Grimes 2000:69).

Psychologische empowerment is volgens Narayan-Parker (2005:20) het versterken van het mentale zelfvertrouwen en het creëren van een gevoel van zelfredzaamheid, waarmee actie gestimuleerd kan worden bij individuen. Bij de *artisans* die werken met *Maya Traditions* is deze vorm van empowerment vooral aanwezig in de vorm van het vergroten van hun zelfvertrouwen. De *artisans* hebben meer zelfvertrouwen in de producten die ze maken en kunnen meer zelfstandig leven, zonder afhankelijk te moeten zijn van hun man. Vroeger wisten ze niet hoe ze bepaalde patronen moesten weven of kleuren moesten combineren, maar dankzij de trainingen die vanuit *Maya Traditions* gegeven worden kunnen ze dat nu wel. Als het werk

²⁹ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van San Juan op 11-03-15

³⁰ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van Patanatic op 16-03-15

niet goed is, krijgen ze ook geen geld en moeten ze meer wol kopen om het nog een keer te maken. *Maya Traditions* is nu meestal tevreden met de producten die ze krijgen omdat ze van goede kwaliteit zijn. Een vrouw uit de gemeenschap San Juan vertelt terwijl ze draden op een weefgetouw aan het spannen is: “Je krijgt meer zelfvertrouwen als je werk goed is.”³¹ Door het werken met *Maya Traditions* zijn de vrouwen ook minder bang om het huis uit te gaan. De angst om het huis te verlaten heeft zijn wortelen in het conflict. Naar buiten gaan betekende in de tijd van het conflict de onzekerheid en angst om gedood te worden. Omdat mensen gedood werden of verdwenen in nabijgelegen dorpen, durfden veel van de vrouwen het huis niet uit of te reizen. Bij veel van de vrouwen die het conflict hebben meegemaakt heeft het conflict gezorgd voor verlies van de man. Vooral in de gemeenschap van Chuacruz zijn veel vrouwen als weduwe achtergebleven als erfenis van het conflict. Nu vechten de *artisans* tegen deze angst door te leren te spreken in het openbaar en te reizen naar bijeenkomsten (Grimes 2000:68). Een van de vrouwen geeft aan dat dit het belangrijkste is voor haar dat is verbeterd door het werk met *Maya Traditions*. Door de opleidingen hebben de *artisans* meer zelfvertrouwen gekregen en durven ze naar andere plekken te gaan om spullen te verkopen en met andere mensen te praten. Zo verdwijnt beetje bij beetje de angst. Niet alleen de angst die nog altijd heerst door het conflict, maar ook de angst die gepaard gaat met het lage zelfvertrouwen. Een van de vrouwen uit de gemeenschap Patanatic vertelt dat het conflict een grote rol gespeeld had in haar leven:

Het jaar van het conflict kwamen ze om te doden, zonder dat wij wisten waarom ze binnen kwamen om te doden. Het is niet mogelijk erover te praten, omdat als ik erover begin, als ik praat, ik emotioneel raak. Ik ben een slachtoffer en ik wil het me niet herinneren. Dus praat ik er niet over.³²

De vormen van empowerment behandeld in dit hoofdstuk zijn voornamelijk gericht op economisch gewin en het welzijn van de vrouwen. Dit wordt aangevuld met culturele empowerment, waarbij de focus ligt op lokale kennis en tradities. Het volgende hoofdstuk zal hier specifiek op ingaan.

³¹ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van San Juan op 11-03-15

³² Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van Patanatic op 16-03-15

6. Culturele empowerment en lokale kennis

Op het kleine klei achtige erf zit een vrouw op haar knieën op de grond te weven. Een band is om haar onderrug gespannen en het weefgetouw heeft ze kunstig aan een paal gebonden. De draden en de weefstok schieten met grote snelheid door het weefgetouw, terwijl de vrouw vrolijk aan het praten is tegen het kleine jongetje, zittende in een doek gebonden op haar rug, dat aan haar vlecht trekt. De hemelsblauwe draden op het weefgetouw worden afgewisseld door witte patronen die zich als kleine diamanten verspreiden over de draden. Aan een draad die over het erf gespannen is hangen de pasgewassen kleren te druppen op een kip die er kakelend onder doorloopt. Her en der staan kleine houten krukjes en een vrouw gooit een emmer water leeg over de grond om de opwaaiende stof tegen te gaan. Het erf biedt ruimte aan een kleine lemen eenkamerwoning, met ijzeren golfplaten op het dak en een rokende schoorsteen. De vliegen krioelen in het licht dat door de open deur naar binnen schijnt. Plastic krukjes worden neergezet om een kring te vormen. De vaalgroene kleur van de krukjes past bij de sobere inrichting van de kamer. In de hoek staat een ingezakt bed. Over de enige tafel in de kamer wordt vluchtig een doekje gehaald en een tafelkleed met gekleurde bloemen gelegd. Ondanks de kou van deze regio is het er lekker warm. De lemen oven staat flink te branden en te roken en de vrouw duwt de houtblokken er nog iets verder in. Met haar strak omwikkelde blauwe rok, die op z'n plaats wordt gehouden door een met bloemen geweven riem, en haar traditionele blouse die van roze overloopt in wit, roert ze nog even in de pan waar de zwarte bonen voor de saus in aan het pruttelen zijn.

Dit is een beschrijving van een moment in een van de coöperaties waarop de ruimte voorbereid werd voor een groepsinterview dat ik als onderzoeker uit ging voeren. In dit hoofdstuk zal culturele empowerment vanuit de organisatie *Maya Traditions* besproken worden. In de eerste paragraaf zal worden ingegaan op de Maya cultuur en hoe deze zich uit in de levens van de *artisans*. In de tweede paragraaf zal worden ingegaan op culturele empowerment en hoe de organisatie deze vorm van empowerment inzet. In de derde paragraaf zal besproken worden wat voor invloed deze culturele empowerment heeft op de *artisans* en hun identiteitsvorming.

Foto 3: Vrouw aan het weven in San Juan³³

De Maya cultuur

In inheemse culturen is binnen gemeenschappen de nadruk op het collectieve meer belangrijk dan het individuele belang (Mayo 2001:1). Deze waarde van de gemeenschap is bij de Maya vrouwen erg belangrijk. De gemeenschap waarin de *artisans* participeren wordt door hen als de Maya gemeenschap beschouwd, vertellen de informanten als aan hen gevraagd wordt met welke gemeenschap zij zich identificeren.³⁴ Onderlinge afhankelijkheid die volgens Mayo (2001:1) bij dit collectieve belang hoort is ook terug te zien in de Maya gemeenschap. De deuren staan altijd open en iedereen helpt elkaar met werk, opvoeding en landbouw. De vrouwen geven aan dat de Maya gemeenschap bepaalde eigen normen en waarden heeft. De waarde van de familie is heel belangrijk voor hen. Hierbij hechten ze veel waarde aan respect naar ouderen. Dit wordt geuit door het begroeten van een jonger persoon met een hand en een kus aan ouderen. Dit niet doen wordt gezien als respectloos. Het niet slecht praten over anderen en voor de gelovigen onder de *artisans* God op de eerste plaats in hun leven zetten worden ook als een belangrijke waarde gezien.³⁵

Voor de *artisans* heeft de Maya identiteit veel betekenis. Deze identiteit representeert hun geschiedenis en hun voorouders. Deze identiteit wordt geuit in de *traje* die de vrouwen dragen.

³³ Bron foto: Auteur

³⁴ Informatie verzameld uit verscheidende interviews met de vrouwen uit de coöperaties

³⁵ Informatie verzameld uit verscheidende interviews met de vrouwen uit de coöperaties

Dit is de typische Maya klederdracht en is een machtige en betekenisvolle uiting van sociale identiteit en tegelijkertijd een essentieel onderdeel van het leven in rurale gebieden (Hendrickson 1995:6). Elke gemeenschap heeft zijn eigen kleuren en patronen. Zo komen in veel gemeenschappen de kleuren zwart en rood terug in de *traje*. Zwart staat voor de nacht en rood voor het bloed dat vergoten is en wat de vrouwen verloren hebben door verlies van mannen tijdens de kolonisatie van de Spanjaarden. De koloniale overheersing heeft volgens de *artisans* voor een verlies in de Maya cultuur gezorgd. De simpele dingen van de Maya cultuur werden tijdens deze koloniale tijd ingewisseld door meer geavanceerde dingen, aldus een *artisan* uit San Juan.³⁶ De koloniale geschiedenis van hun cultuur is belangrijk voor hen en representeert zich daarom in hun traditionele kleding. Doordat hun voorouders de *traje* ook gebruikten, willen de *artisans* dit niet verliezen. Zo zegt een vrouw uit de gemeenschap van San Juan als gevraagd wordt naar het belang van de *traje*:

Voor mij is [het dragen van *traje*] heel belangrijk, omdat ik mij zo identificeer als Juanera.³⁷ Ook identificeer ik mij zo met veel dingen uit de Maya cultuur. Het heeft een speciale betekenis. Hierdoor hechten we er veel waarde aan. En in elk evenement waarin wij participeren, dragen we onze typische *traje*, zodat ze ons kunnen identificeren als inheems.³⁸

De *artisans* hebben het idee dat als ze zouden stoppen met het dragen van *traje*, dat ze dan hun Maya cultuur verliezen. Dit is iets waar ze bang voor zijn omdat vrouwen, door gebrek aan geld, steeds meer broeken gebruiken. Dit komt omdat de *traje* handgemaakt is wat veel tijd vereist, en daarom erg duur is. Zo kan er voor een *huipil*, de traditionele blouse, wel 500 quetzales betaald worden, wat voor de *artisans* neerkomt op meer dan een maandloon.

Het idee van een gemeenschappelijke Maya identiteit is onderdeel van een discourse en het verwoorden van het inheems zijn. Hierbij schrijven de vrouwen een aspect van de Maya identiteit aan zichzelf toe. Verkuyten (2004:53) noemt dit in zijn artikel zelf-toeschrijving van de identiteit. Het aannemen van gedeelde karakteristieken, zoals bij de Maya bevolking de *traje* en in het geval van de *artisans* het traditionele weven, zorgt volgens Korff (2003:5) dat mensen

³⁶ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van San Juan op 11-03-15

³⁷ Juanera: Vrouw uit de gemeenschap van San Juan la Laguna

³⁸ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van San Juan op 11-03-15

zichzelf definiëren in culturele of etnische termen. Een andere etnische term is de term inheems, in het Spaans *indigena*. Het woord inheems of *indigena* is belangrijk voor de cultuur van deze vrouwen. Al wordt met deze naam veel gediscrimineerd door *Ladinos* en worden ze inheems genoemd door hun huidskleur, hun *traje* en taal, is deze benaming voor hen toch iets speciaals. Ze geven aan dat ze het inheemse bloed in zich hebben en andere kleding dragen die specifiek laat zien dat zij bij de Maya gemeenschap horen. De vrouwen zijn niet alleen passief bij het ontvangen van deze, voor anderen discriminerende, term, maar omarmen de benaming *indigena* en reageren hier actief op door het te gebruiken als een term waar ze trots op zijn. Toch is de Maya identiteit ook een veranderende identiteit. De vrouwen geven bijvoorbeeld aan dat de inheemse talen langzaamaan vermengen. Veel woorden worden van het Spaans overgenomen en de inheemse talen nemen onderling ook elkaars vorm aan. Niet alleen de taal, maar de *traje* verandert ook. Waar vroeger elke gemeenschap geïdentificeerd kon worden door zijn eigen specifieke *traje*, dragen de vrouwen nu ook vaak *huipiles* van andere gemeenschappen. De Maya identiteit is dus continu aan verandering onderhevig.

Culturele empowerment

Volgens *Maya Traditions* is culturele empowerment een van hun belangrijkste missies. Luttrell (2009:1) benoemt culturele empowerment als; “focusing on minority rights by using culture as an entry point”. Hierbij probeert *Maya Traditions* de traditionele kunst van het *backstrap* weven te behouden en te eren. Op deze manier bieden ze de mogelijkheid aan de *artisans* om iets in te zetten of te verdienen aan dat wat zij, hun familie en in hun cultuur, al voor generaties aan het doen zijn. Door de *artisans* te leren om geld te verdienen met iets wat ze al generatielang doen, in plaats van alleen in het huishouden te werken, worden de *artisans* toegestaan om door te gaan met hun culturele kunst. De organisatie gebruikt hiervoor de techniek van het weven en probeert zoveel mogelijk designs te gebruiken die geïnspireerd zijn door de traditionele Maya designs. Bedrijven die samenwerken met *Maya Traditions* geven orders aan de organisatie en ontvangen dan de geweven producten. Deze bedrijven verwachten een bepaalde mate van moderniteit, waardoor de producten niet authentiek Maya zijn, maar zich aanpassen aan de internationale markt. Dit brengt een spanningsveld met zich mee die in de volgende paragraaf besproken zal worden. De vrouwen van de coöperatie in Sololá dragen bijvoorbeeld *huipiles*, traditionele blouses, die allemaal stippen hebben (zie foto 2). Deze zijn heel fel en druk, en de organisatie gelooft dat mensen uit de Verenigde Staten en Europa dit niet zullen kopen. Zij proberen dit culturele component te behouden door in dit geval, minder frequent, kleinere

stippen in de designs van de producten die ze maken te stoppen, zodat het nog steeds onderdeel van het verhaal is, maar wel dat de designs gemoderniseerd worden. Als bedrijven nieuwe producten of designs willen die de coöperaties niet kennen, wordt gezorgd voor bijscholing om de nieuwe technieken te leren. Dit is ook een aspect van culturele empowerment en wordt gezien als het herdefiniëren van bepaalde culturele en symbolische praktijken. Er wordt gekeken naar de gezamenlijke cultuur, maar deze wordt aangepast zodat het beter aansluit bij de internationale markt (Luttrell 2009:1).

Foto 2: Huipil uit Sololá³⁹

Het idee van *commoditization*, het inzetten van lokale kennis en tradities als handelswaar, wordt gebruikt om het weven op de kaart te zetten. Dit is het ontstaan van een cultuur die te onderscheiden is van de traditionele praktijk van de inheemse bevolking. Deze is minder authentiek op basis van het idee dat het een handelswaar is en wordt 'opgevoerd'. Hiermee wordt bedoeld dat er een culturele voorstelling wordt neergezet voor toeristen om geld mee te verdienen. Nieuwe kanalen worden gebruikt om toegang te krijgen tot culturele tradities (Medina 2003:354).

Lokale kennis en de inheemse identiteit

Bij het empoweren van de inheemse identiteit moet rekening worden gehouden met het feit dat er geen statische identiteit bestaat en moet er gevraagd worden wat het betekent om een gemeenschap te beoordelen op hun etnische identiteit. Empowerment van de inheemse identiteit

³⁹ Bron foto: Auteur

kan hier worden gezien als het verstevigen van de verschillende elementen van deze identiteit. Een onderdeel van deze elementen is lokale kennis. Deze lokale kennis is vaak doorgegeven van generatie op generatie (Thrupp 1989:15). *Maya Traditions* zegt te proberen deze lokale kennis te promoten als onderdeel van de culturele identiteit van deze vrouwen.

Een van deze elementen van lokale kennis waarmee *Maya Traditions* rekening houdt met de Maya identiteit van de vrouwen is op het vlak van traditionele geneeswijzen. Zo bieden ze educatie aan over gezondheid, maar gebruiken ze hierbij medicinale planten die de Maya's al generaties lang gebruiken. Omdat de vrouwen weinig geld te besteden hebben, zijn deze lokale geneeswijzen een goedkopere optie dan naar het ziekenhuis te gaan. Apotheken zijn vaak niet aanwezig in de omgeving van de gemeenschappen van de vrouwen, en gaan daarom naar lokale helers of medicinale tuinen die zijn opgezet. *Maya Traditions* helpt de gemeenschappen met deze tuinen opzetten, zodat de vrouwen toegang hebben tot deze geneesmiddelen.

De lokale taal wordt ook gestimuleerd. Deze lokale taal is een *identity marker* van de inheemse Maya identiteit. Ondanks dat deze talen zorgen voor discriminatie en uitsluiting (Fischer 2003:104), vinden de *artisans* het belangrijk dat deze taal doorgegeven wordt aan volgende generaties. *Maya Traditions* stimuleert hierom deze taal en zorgt dat de *artisans* die geen Spaans spreken toch kunnen communiceren met hen. Bij *Maya Traditions* werken drie vrouwen die de lokale talen beheersen en die het communicatiepunt zijn voor de vrouwen die geen Spaans kunnen. Doordat de kinderen van de vrouwen nu naar school gaan leert de volgende generatie allemaal Spaans. De vrouwen zien dat er een vermenging ontstaat tussen de talen en zijn bang dat deze uiteindelijk verloren zal gaan. Daarom spreken veel vrouwen hun lokale taal met hun kinderen en willen ze dat dit blijft bestaan.

Een andere element van de lokale kennis die *Maya Traditions* promoot is het traditionele weven. Dit kent zijn oorsprong bij de voorouders van de Maya's en is volgens de *artisans* een belangrijk onderdeel van hun cultuur. Een vrouw uit San Juan vertelt: “Onze voorouders hebben het weven geleerd en doorgegeven, dus alles wat we weven heeft een verhaal en geschiedenis.”⁴⁰ Elke coöperatie heeft zijn eigen lokale kennis en specifieke stijl van weven. Zo is de een gespecialiseerd in de brokaat techniek, maakt een groep spullen door te haken en maakt een gemeenschap manden en vazen van dennennaalden.⁴¹ De techniek van het weven

⁴⁰ Groepsinterview met coöperatie in San Juan op 09-03-2015

⁴¹ Deze dennennaalden zijn anders dan de dennennaalden die in Nederland aan de bomen hangen. Deze zijn zo'n 20 centimeter lang, waardoor ze ideaal zijn om mee te vlechten.

van manden en vazen komt voort uit de Maya cultuur, omdat hun voorouders ook manden weefden, maar dan met riet. Deze nieuwe manier van weven met dennennaalden hebben de vrouwen geleerd van *Maya Traditions*. Deze dennennaalden verzamelen ze een keer per jaar, waar ze vervolgens het hele jaar producten mee maken.

De Ikat techniek wordt door twee groepen gedaan. Dit is een natuurlijke verfproces waar knopen in de draden worden gelegd, waardoor kleurpatronen ontstaan in de draden. Deze techniek is terug te zien in veel van de traditionele *traje* van vrouwen. Verder maakt het merendeel gebruik van de techniek van het *backstrap* weven. Bij deze traditionele techniek zit de vrouw op de grond met een band om haar rug, met een weefgetouw tussen de vrouw en een paal gespannen. Dit is een techniek die al generaties wordt doorgegeven binnen de Maya cultuur. Deze manier van weven met de hand is duurzamer en geeft betere kwaliteit dan machinewerk. Toch zeggen veel vrouwen dat het fysiek zwaar werk is, waar de ruggen van de vrouwen onder lijden. Sommigen geven aan te willen werken met machines, maar het merendeel ziet deze manier van weven als hun traditie en als iets waar ze plezier in hebben. Dit weven als onderdeel van lokale kennis staat niet vast. Deze kennis is in loop der jaren veranderd en aangepast. Waar vroeger alleen natuurlijke kleuren gebruikt werden, heeft chemische verf nu de traditionele kleuren overgenomen in de *traje*. Dit komt ook terug in andere weefproducten. Veel van de wol wordt ook niet meer met de hand gesponnen, maar machinaal.

Voor de vrouwen is het behouden van het *backstrap* weven erg belangrijk voor de toekomst en mag dit niet verloren gaan. Ze willen dat hun dochters deze manier van weven leren, meestal op acht tot twaalf jarige leeftijd, en dat ze in de toekomst eventueel het werk bij *Maya Traditions* voort zetten. Een vrouw uit Quiejel vertelt: “Onze droom voor onze kinderen is dat ze studeren en een baan krijgen. Maar als wij overlijden, houdt onze cultuur op dus willen we het doorgeven aan onze kinderen.”⁴² Toch komt volgens het merendeel van de vrouwen deze Maya identiteit niet terug in de producten die ze voor de organisatie moeten maken, zoals aangegeven werd in de vorige paragraaf. De designs worden grotendeels ontworpen door de organisatie en de oorspronkelijke patronen en kleuren van de Maya’s zijn hier niet in terug te vinden. Dit is een lastig dilemma, omdat enerzijds de organisatie de lokale cultuur wil promoten, maar dit anderzijds niet wordt verkocht aan toeristen door de felle kleuren die gebruikt worden door de *artisans*. Dat toeristen dit niet kopen is mode-afhankelijk en kan per tijdsperiode verschillen. Dit kan gezien worden als een *double-edged sword*, zoals Grimes

⁴² Groepsinterview met coöperatie in Quiejel op 03-03-2015

(2000:65) dit dilemma noemt. De *artisans* hebben grote vaardigheden in het weven, maar ze kunnen niet vooruitkomen binnen de lokale markten door intense competitie, waardoor verkoop op de internationale markt aantrekkelijk wordt. Ze willen doorbreken op de internationale markt, maar ze willen ook hun cultuur behouden. Hun weefpatronen en percepties veranderen doordat ze de nodige aanpassingen maken om hun werk te verkopen (Grimes 2000:65). Dit is ook een dilemma binnen de *fair trade* principes. Aan de ene kant is de organisatie verplicht zich te houden aan het behoud van de tradities van hun *artisans*, terwijl ze aan de andere kant de vrouwen willen helpen door te breken binnen de internationale markt (Grimes 2000:71). Er ligt een gevaar in om te zeggen dat de cultuur van de vrouwen niet veranderd mag worden. Het idee van een essentialistische Maya cultuur, die afgesloten van verandering is, bestaat niet (Larrain 2000:37). De vrouwen willen ook vooruitgang, net als hun cultuur die meegaat binnen veranderingen in de gemeenschap en daarbuiten. De Maya cultuur is niet iets statisch, maar is aan verandering onderhevig en is deels gecreëerd, door zowel buitenstaanders, in dit geval als een marketing strategie, als de inheemse bevolking zelf. Het neerzetten van het idee van een essentialistische Maya identiteit, die dus niet bestaat, kan een verkooptechniek zijn. Inheems handwerk wordt op de kaart gezet op de internationale markt en is onderdeel van het creëren van economisch kapitaal. De geweven handwerken spelen een rol in de Maya ervaring van de toeristen. Via brochures worden deze handwerken gepromoot als een vorm van nationale reclame met intense kleuren en vreemde patronen. Wie dit ziet krijgt automatisch een verlangen naar deze, in de ogen van toeristen, authentieke producten omdat dit door de inheemse bevolking gepromoot wordt als authentiek en onderdeel van de Maya cultuur. Hierbij zijn de producten die de *artisans* creëren voor toeristen een materiële herinnering aan de reis die de 'inheemse bevolking' transformeert in kleurrijke en exotische souvenirs. Dit wordt ook wel *primitive glamour* genoemd (Hendrickson 1995:84). Zo zorgen de vrouwen ervoor dat hun Maya cultuur doorgegeven wordt aan toeristen. Een vrouw uit San Juan vertelt over haar winkel waar ze handgemaakte producten verkoopt:

Als ik een buitenlander heb in mijn winkel leg ik uit wat de betekenis is van elke product die ze bekijken. Zodat de toeristen iets meer begrijpen van de waarden van de Maya's en onze weefsels.⁴³

⁴³ Semi gestructureerd interview met een vrouw uit de coöperatie van San Juan op 11-03-15

De statische Maya identiteit bestaat dus niet, maar wordt gebruikt als een verkoopstrategie binnen empowerment om zo tot economische vooruitgang te komen voor de Maya bevolking. Ook al is de Maya identiteit niet statisch en worden aanpassingen gemaakt in de handwerken die ze verkopen om ze aan te laten sluiten bij de internationale markt, de Maya identiteit heeft zijn eigen kenmerken en het idee van 'de' Maya identiteit trekt toeristen aan en is daarom een strategische term om te gebruiken.

7. Conclusie en discussie

Empowerment speelt een steeds groter wordende rol in de aanpak van armoede binnen ontwikkelingsprojecten. Het helpen van minderheidsgroepen is hierbij een belangrijke focus om tot ontwikkeling te komen van een land. Lokale tradities kunnen gebruikt worden als economisch middel om tot empowerment van minderheidsgroepen te komen. De commercialisatie van de productie van wevende vrouwen die lid zijn van deze minderheidsgroepen wordt steeds groter naar mate de vraag van de internationale toeristenmarkt naar dit soort handwerken groeit. Lokale ondernemingen als weefproducties krijgen zo een prominente rol binnen de economische activiteiten van inheemse gemeenschappen. Hierbij combineren *artisans* hun handwerkproducten met alledaagse activiteiten zoals de zorg voor kinderen of het huishouden (Grimes 2000:3). In dit kwalitatieve onderzoek bij de organisatie *Maya Traditions Foundation* is gekeken naar de rol van empowerment bij het versterken van de inheemse minderheidsgroep in Guatemala. In deze conclusie zullen de belangrijkste bevindingen van deze thesis besproken worden en zal antwoord gegeven worden op de centrale vraag die is gesteld in dit onderzoek. In de discussie zullen verklaringen worden gegeven voor de uitkomsten van dit onderzoek. De centrale vraag die gesteld is in dit onderzoek luidt;

Wat is de betekenis van empowerment en de wijze waarop inheemse vrouwen worden empowered door de NGO *Maya Traditions* in post-conflict Guatemala?

In samenlevingen waar een oneerlijke distributie van politieke macht is die vaak de ongelijke economische macht nabootst, kan de manier waarop de staat opereert ongunstig zijn tegenover mensen die leven in armoede. Armoede kan zo leiden tot uitsluiting van minderheidsgroepen, zoals inheemse groepen (World Bank 2001:1-3). Net zoals armoede kan ook een oorlog of conflict zorgen voor een verhoogde polarisatie in de samenleving (Moser 2001:4). Bij armoedebestrijding kan empowerment ingezet worden om armoede tegen te gaan van mensen die leven in een post-conflict situatie. Hierbij kan empowerment zich richten op vijf dimensies. Dit zijn culturele, economische, politieke, sociale en psychologische empowerment (Narayan-Parker 2005:20, Luttrell 2009:1). Culturele empowerment hangt samen met het idee van lokale kennis. Lokale kennis zijn tradities die op lokaal niveau door bepaalde groepen worden ingezet. Deze lokale kennis kan ingezet worden binnen ontwikkelingsvisies van empowerment (Nygren

1999:2). De NGO, die steeds belangrijker wordt binnen ontwikkelingsprojecten, kan lokale kennis gebruiken als bottom-up ontwikkelingshulp bij het empoweren van minderheidsgroepen (Sillitoe 1998:236). Lokale inzichten en vaardigheden van deze lokale kennis komen van jarenlange ervaring en zijn afkomstig van generatielange tradities. Bij minderheidsgroepen kan deze lokale kennis hen helpen om hun identiteit te verstevigen (Thrupp 1989:15).

Deze thesis heeft beschreven wat de betekenis is van empowerment en de wijze waarop inheemse vrouwen worden empowered door de NGO *Maya Traditions* in post-conflict Guatemala. De onderzochte organisatie *Maya Traditions* heeft in zijn missie en visie de empowerment van de inheemse vrouwen als leidraad. Dit zetten ze in onder de noemer van *fair trade*, waarbij ze de tien principes van de WFTO (*World Fair Trade Organization*) moeten volgen. Deze principes zijn onder andere het betalen van een eerlijke prijs, het uitsluiten van kinderarbeid en het garanderen van gendergelijkheid. *Maya Traditions* probeert dit te implementeren door de verschillende dimensies van empowerment in te zetten, zoals beschreven door Narayan-Parker (2005:20) en Luttrell (2009:1).

Economische empowerment is volgens *Maya Traditions* de belangrijkste vorm van empowerment om armoede tegen te gaan. *Maya Traditions* creëert door opdrachten te faciliteren voor de *artisans* een inkomen die een aanvulling is op het inkomen wat de man verdient. Hierbij geven ze een eerlijke prijs voor de producten die de *artisans* weven. Door het opbouwen van *partnerships* met internationale bedrijven zorgt *Maya Traditions* voor een stroom aan opdrachten waardoor de vrouwen een duurzaam inkomen hebben. Toch kunnen hier een aantal kanttekeningen bij geplaatst worden. Veel van de coöperaties geven aan weinig opdrachten binnen te krijgen, waardoor er periodes zijn waarin ze weinig verdienen. Dit komt omdat niet elke groep een product aanbiedt dat gewild is onder de internationale bedrijven. *Maya Traditions* probeert dit op te lossen door bedrijven aan te trekken die specifiek deze producten willen. Het aanleren van nieuwe technieken aan de coöperaties die weinig opdrachten krijgen, ziet *Maya Traditions* zelf in strijd met hun principes over cultuurbehoud. Toch conflicteert deze visie van *Maya Traditions* met hun handelswijzen. Ze leren wel nieuwe technieken aan coöperaties of laten bestaande technieken perfectioneren, zoals het weven met dennennaalden. Zo benadelen ze de ene groep, door deze groepen geen nieuwe technieken aan te leren, omdat dit tegen hun visie van cultuurbehoud ingaat, maar helpen ze andere groepen bepaalde technieken te veranderen, waardoor dit beter ingezet kan worden. Binnen deze visie van cultuurbehoud, die *Maya Traditions* ook als haar visie ziet, bestaat het gevaar om de cultuur en tradities van de Maya bevolking als statisch te beschouwen waar niets aan veranderd mag

worden, en hierdoor als essentialistisch te zien. Dit gaat ten nadelen van de coöperaties die weinig verdienen door minder populaire technieken te gebruiken, maar niet de kans krijgen nieuwe technieken aan te leren omdat dit niet bij hun specifieke lokale cultuur zou horen.

Politieke, sociale en psychologische empowerment zijn vormen waar *Maya Traditions* zich niet in de eerste plaats op richt, maar waar wel aandacht aan besteed wordt. Volgens de World Bank (2001) speelt sociaal kapitaal bij sociale empowerment een grote rol. Zo is het belangrijk om het potentieel van mensen in armoede te vergroten door ze te koppelen aan intermediaire organisaties, bredere markten en instellingen (World bank 2001:9-12). *Maya Traditions* biedt trainingen aan op sociaal vlak die gaan over persoonlijke ontwikkeling, communicatie skills en conflict resolutie. Met deze trainingen proberen ze de positie van de vrouwen binnen het gezin en de gemeenschap te versterken. De coöperaties waarin de *artisans* participeren zijn ook een sociaal netwerk voor de vrouwen, waar dit een vangnet voor ze vormt om op terug te kunnen vallen. Deze coöperaties hebben ook een politiek element, waar verschillende functies van voorzitter, penningmeester, secretaris verdeeld zijn onder de *artisans*.

Binnen politieke empowerment gaat het vooral om maatschappelijke betrokkenheid en kennis over de rechten van zowel vrouwen als kinderen. Hierbij vallen politieke en sociale empowerment samen als een middel om de *agency* van de vrouwen te vergroten en controle over hun leven te verkrijgen door hun rechten te benadrukken.

Psychologische empowerment is onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling van de *artisans* waarbij het mentale zelfvertrouwen vergroot wordt en een gevoel van zelfredzaamheid ontstaat. Door de lange burgeroorlog in Guatemala zijn de levensomstandigheden van in het bijzonder de inheemse gemeenschappen diep getroffen (World Bank 2007:1). Veel vrouwen zijn weduwe geworden en er heerst nog steeds angst. Door het werk van *Maya Traditions* lukt het de *artisans* over hun angst te komen om naar buiten te gaan en te laten zien dat ze een stem hebben. Toch geven veel vrouwen aan nog diepgewortelde pijnlijke herinneringen te hebben die verwerkt moeten worden. Hier zou *Maya Traditions* een meer significante rol in kunnen aannemen door specifieke trainingen te geven die gericht zijn op rehabilitatie en trauma verwerking na een conflict of gesprekken met ze aan te gaan en te stimuleren om onderling hierover te praten.

Het creëren van gendergelijkheid is ook een belangrijk aspect waar *Maya Traditions* zich op richt. Grotere gendergelijkheid is wenselijk voor sociale en economische voordelen bij armoedebestrijding en een onmisbaar onderdeel van empowerment (World bank 2001:9-12).

Binnen de Maya cultuur is *machismo* een groot probleem. De rol van de dominante man, tegenover de vrouw die onderdanig moet zijn, wordt regelmatig aangehaald door de *artisans* als onderdeel van het probleem van armoede. Een bijkomend doel van *Maya Traditions* is het tegengaan van traditionele genderrollen als onderdeel van de *fair trade* principes door de vrouwen te laten bijdragen in het financiële aspect van het huishouden. Het werk dat de *artisans* krijgen via *Maya Traditions* staat de vrouwen ook toe het huis uit te komen als er trainingen zijn, doordat veel vrouwen geen toestemming meer aan de man hoeven te vragen of de man hen ondersteund in hun werk. Zo zijn er een aantal mannen die kleine taken op zich nemen, als het koken of kinderen in bed stoppen wanneer de vrouw tijd te kort komt door het weven. Toch worden deze traditionele genderrollen tegelijkertijd versterkt. De vrouw blijft onderdanig en richt zich allereerst op het huishouden, zoals Sanabria dit beschrijft als onderdeel van het Latijns Amerikaanse concept *marianismo* (Sanabria 2007:151-152). Ondanks trainingen waardoor de vrouwen meer buitenshuis komen dan vóór het werk gebruiken de vrouwen de privésferen als hun werkplek. Dit is gemakkelijker voor hen, omdat ze zo hun arbeid kunnen combineren met het huishouden en de zorg voor de kinderen. Zo ontstaat een privé-publieke dichotomie, omschreven door Sanabria (2007) als het heilige en respectabele 'huis', wat geconstrueerd is als een vrouwelijke plek en de minder fatsoenlijke 'straat', waar mannelijk gedrag behoren (Sanabria 2007:156-157). Dit is herkenbaar bij de *artisans* omdat van de vrouw verwacht wordt voornamelijk binnenshuis te blijven, en het werk te combineren met de dagelijkse zorg voor het huishouden. Ook al is deze privé-publieke dichotomie niet geheel inflexibel en komen de vrouwen meer buiten door het werk, haar plaats blijft hetzelfde binnen het huishouden en gezin. Een nadeel dat hierbij komt kijken is dat het werk voor *Maya Traditions* boven op hun alledaagse drukke werk komt, omdat de taken binnen het huishouden over het algemeen niet verminderen.

De belangrijkste focus van *Maya Traditions* ligt in hun werk op cultureel behoud of culturele empowerment. Hierbij proberen ze de lokale tradities in eer te houden door de lokale kennis van het *backstrap* weven te promoten. Een probleem hierbij is het zoeken naar een balans tussen het behouden van de lokale cultuur en het aanpassen van deze cultuur aan de internationale markt. Grimes (2000) noemt dit een *double-edged sword*, waarbij enerzijds de organisatie de lokale cultuur wil promoten, maar dit anderzijds niet wordt verkocht aan toeristen door de felle kleuren die gebruikt worden door de *artisans*. Er moet namelijk door *Maya Traditions* rekening worden gehouden met het *fair trade* principe waarin de tradities van de lokale cultuur niet ten onder mogen gaan aan het werk wat ze doen (Grimes 2000:65). *Maya*

Traditions lost dit op door bepaalde elementen van de cultuur terug te laten komen in de designs. Ze willen de Maya identiteit behouden en beschermen door rekening te houden met bepaalde culturele aspecten. Zo promoten ze het gebruik van traditionele geneeswijzen en proberen ze het spreken van de lokale talen te stimuleren. De *artisans* zien dit weven als een belangrijk onderdeel van hun identiteit als Maya. Doordat ze het weven geleerd hebben van hun voorouders die ook Maya waren, wordt dit een aspect wat ze associëren met en koppelen aan hun Maya identiteit. Niet alleen is het een traditie waar ze trots op zijn, ze zetten dit ook weven strategisch in als een handelswaar om zo hun financiële positie te versterken. Deze *commoditization*, zoals Medina (2003:354) dit principe noemt, zorgt tegelijkertijd voor het voortbestaan van lokale tradities in toeristenproducten en voor het vergroten van de economische positie van de *artisans*.

Concluderend kan gesteld worden dat empowerment invloed heeft op de Maya identiteit. De vrouwen leren deze identiteit in te zetten als handelswaar, waarin lokale tradities worden gebruikt om een product aan te bieden op de internationale markt. In dit onderzoek is ondervonden dat dit geen statische inheemse identiteit is die niet veranderd mag worden, maar dat het gaat om het behoud en de waardering van bepaalde aspecten van deze identiteit, wat gepaard gaat met onvermijdelijke veranderingen. De betekenis van het werk van *Maya Traditions* lijkt dus van grote waarde te zijn voor de *artisans*. De *artisans* geven over het algemeen aan tevreden te zijn over *Maya Traditions* en hen dankbaar te zijn voor de verbeteringen die de organisatie heeft aangebracht in hun leven. De significante van het werk van *Maya Traditions* is verschillend per coöperatie en is dus context specifiek. Waar de ene coöperatie veel verdient door te werken met een populaire techniek, heeft een andere coöperatie minder inkomsten door minder vraag naar hun producten. Kort gezegd, doordat *Maya Traditions* het traditionele *backstrap* weven promoot, maar tegelijkertijd rekening houdt met de Maya cultuur als een cultuur die niet statisch is maar in ontwikkeling, worden de vrouwen niet alleen economisch of sociaal empowered, maar ook empowered in het Maya zijn.

Literatuur

Abram, Simone en Waldren, Jacqueline (Eds.).

1998 Anthropological perspectives on local development: Knowledge and sentiments in conflict. Psychology Press.

Andersen, John en Siim, Birte (Eds.).

2004 The politics of inclusion and empowerment: gender, class, and citizenship. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Anstey, Mark met William Zartman en Paul Meerts.

2012 The Slippery Slope to Genocide: Reducing Identity Conflicts and Preventing Mass Murder. Oxford University Press.

Appadurai, Arjun.

2000 Grassroots Globalization and the Research Imagination. *Public Culture* 12(1): 1-19.

Arias, Arturo.

2006 The Maya movement, postcolonialism and cultural agency. *Journal of Latin American Cultural Studies* 15(2):251-262.

Blum Schevill, Margot.

1998 Dolls and Upholstery: The Commodification of Maya Textiles of Guatemala. *Textile Society of America Symposium Proceedings*. Paper 203.

Eriksen, Thomas.

1994 *Ethnicity and Nationalism. Anthropological perspectives*. London/New York: Pluto Press.

2007 *Globalization. The Key Concepts*. Oxford/New York: Berg

Fischer, Edward en Hendrickson, Carol.

2002 *Tecpán Guatemala: A modern Maya town in global and local context*. Westview Press.

Gilbert, Jérémie.

2007 Indigenous Rights in the Making: The United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples. *International Journal on Minority and Groups Rights* 14: 207-230.

Green, Linda.

- 2004 Fear as a Way of Life. Mayan widows in Rural Guatemala. Columbia University Press: New York.
- Grimes, Kimberly en Barbara Lynne Milgram.
- 2000 Artisans and cooperatives: Developing alternate trade for the global economy. University of Arizona Press.
- Hale, Henry.
- 2004 Explaining Ethnicity. *Comparitive Political Studies*, 37(4): 458 – 485.
- Hendrickson, Carol.
- 1995 Weaving identities: Construction of dress and self in a highland Guatemala town. University of Texas Press.
- Jonas, Susanne en Nestor Rodríguez.
- 2015 Guatemala-US Migration: Transforming Regions. University of Texas Press.
- Kenrick, Justin en Lewis, Jerome.
- 2004 Indigenous Peoples' Rights and the Politics of the Term 'Indigenous'. *Anthropology Today* 20(2): 4-9.
- Korff, Ruediger.
- 2003 Local enclosures of globalization. The power of locality. *Dialectical anthropology* 27(1):1-18.
- Little, Walter.
- 2004 Outside of social movements: Dilemmas of indigenous handicrafts vendors in Guatemala. *American Ethnologist* 31(1):43-59.
- Luttrell, Cecilia met Quiroz, Sitna, Scrutton, Claire en Bird, Kate.
- 2009 Understanding and operationalising empowerment. London: Overseas Development Institute.
- Matthew, Laura.
- 2006 Mexicanos and the Meanings of Ladino in Colonial Guatemala. *Journal of Colonialism and Colonial History* 7:(1).
- Mayo, Marjorie.
- 2000 Cultures, communities, identities: Cultural strategies for participation and empowerment. Palgrave Macmillan.
- Medina, Laurie Kroshus.
- 2003 Commoditizing culture: Tourism and Maya identity. *Annals of tourism research* 30(2): 353-368.

Moser, Caroline en McIlwaine, Cathy.

- 2001 Violence in a post-conflict context: Urban poor perceptions from Guatemala. World Bank Publications.

Nagel, Joane.

- 2003 Race, ethnicity, and sexuality: Intimate intersections, forbidden frontiers. New York: Oxford University Press.

Narayan-Parker, Deepa (Ed.).

- 2005 Measuring empowerment: cross-disciplinary perspectives. World Bank Publications.

Nygren, Anja.

- 1999 Local Knowledge in the Environment–Development Discourse From dichotomies to situated knowledges. Critique of anthropology 19(3):267-288.

OECD.

- 2005 Preventing Conflict and Building Peace. A Manual of Issues and Entry Points. <http://www.oecd.org/development/incaf/35785584.pdf>. Bezocht op 12 december 2014.
- 2012 Poverty Reduction and Pro-Poor Growth: The Role of Empowerment. OECD Publishing.

Ramsbotham, Oliver met Miall, Hugh en Woodhouse, Tom.

- 2011 Contemporary conflict resolution. Polity.

Rasch, Elisabet.

- 2008 Representing Mayas. Indigenous Authorities and the Local Politics of Identity in Guatemala. Utrecht: Utrecht University.

Sieder, Rachel.

- 2007 The Judiciary and Indigenous Rights in Guatemala. I.CON 5(2): 211-241.

Sillitoe, Paul.

- 1998 The Development of Indigenous Knowledge: A New Applied Anthropology 1. Current anthropology 39(2):223-252.

Thrupp, Lori.

- 1989 Legitimizing local knowledge: From displacement to empowerment for Third World people. Agriculture and Human Values 6(3):13-24.

Vakis, Renos.

2003 Guatemala: livelihoods, labor markets, and rural poverty. Washington, DC: World Bank.

Vanthuyne, Karine.

2009 Becoming Maya? The politics and pragmatics of “being indigenous” in postgenocide Guatemala. *PoLAR: Political and Legal Anthropology Review* 32(2):195-217.

Verkuyten, Maykel.

2005 The social psychology of ethnic identity. Chapter 2: Social identity (pp. 39-73). East Sussex: Psychology Press.

World Bank.

2001 Overview. *Attacking Poverty: Opportunity, empowerment and Security*.

2007 Guatemala - Reconstruction and Local Development Project. Washington, DC: World Bank.

Bijlage 1: Samenvatting in het Spaans

'Hilo, color y identidad'

El significado del empoderamiento y la construcción de la identidad Maya

Resumen en español

Esta tesis es el producto de ocho semanas de investigación antropológica cultural realizada en Panajachel, Guatemala. En esta investigación la organización 'Tradiciones Maya' fue el foco del análisis: La pregunta principal que se encuentra en esta investigación es:

¿Qué es el significado de empoderamiento y cómo afecta este empoderamiento las mujeres indígenas a través de ONG 'Tradiciones Maya' en post-conflicto Guatemala?

La pobreza en sociedades es causada por distribución injusta del poder político, que causa injusticia a las personas que vivan en pobreza. Esta pobreza puede contribuir a la exclusión de los grupos minoritarios, como los grupos indígenas (World Bank 2001:1-3). El conflicto también puede crear una mayor polarización en una sociedad (Moser 2001:4). En la reducción de la pobreza el empoderamiento puede ayudar a combatir contra la pobreza de las personas que vivan en una situación de post-conflicto. El empoderamiento consiste en cinco dimensiones. Estas dimensiones son empoderamiento cultural, económico, político, social y psicológico (Narayan-Parker 2005:20, Luttrell 2009:1). Empoderamiento cultural se refiere a la idea del conocimiento local. El conocimiento local es, según Nygren (1999), algo que es lo opuesto de conocimiento moderno. Este conocimiento local se puede implementar en percepciones de empoderamiento (Nygren 1999:2). La ONG, una organización no gubernamental, es muy importante en los proyectos de desarrollo. Conocimiento local está utilizando como un desarrollo desde abajo en el empoderamiento de los grupos minoritarios (Sillitoe 1998:236). Percepciones locales y habilidades dentro conocimiento local vienen de años de experiencia y generaciones de tradiciones. En grupos minoritarios este conocimiento local puede ayudar a fortalecer su identidad (Thrupp 1989:15).

El conflicto hermano en Guatemala desde el principio de los sesentas hasta 1996 ha afectado profundamente al crecimiento económico, a las condiciones de vida de la población guatemalteca y particularmente a las comunidades indígenas. Muchas mujeres han enviudado

y todavía hay miedo. Después del conflicto en Guatemala la comunidad Maya sigue siendo un grupo desfavorecido. Tanto antes y después del conflicto hay disparidades económicas y sociales entre la población ladina y la población indígena (World Bank 2007:1).

La Fundación Tradiciones Mayas es una ONG creada para las mujeres indígenas en Guatemala para reforzar su cultura local y garantizar su sostenibilidad económica.⁴⁴ El aspecto más importante de esta organización en cuanto a su misión y visión es el empoderamiento de las mujeres indígenas. Este aspecto se pone en medio del nombre del Comercio Justo, que significa que se tiene que respetar los diez principios de WFTO (Organización Mundial del Comercio Justo). Tradiciones Mayas está tratando a poner estos principios en práctica para apostar las diferentes dimensiones de empoderamiento.

Según Tradiciones Mayas, el empoderamiento económico es la forma principal del empoderamiento para luchar contra la pobreza. Con la construcción de alianzas con empresas internacionales, Tradiciones Mayas crea más pedidos que resulta en un ingreso sostenible para las artesanas. Sin embargo, varias cooperativas dicen que tienen pocos pedidos, por lo que hay períodos en los que ganan poco. Esto es porque no todos los grupos hacen un producto que sea popular entre las empresas internacionales. Tradiciones Mayas cree que es en conflicto con su principio sobre la preservación cultural, aprender nuevas técnicas a las cooperativas que reciben pocos pedidos. Pero esta visión de Tradiciones Mayas no corresponde con sus prácticas, porque ellas aprenden nuevas técnicas a cooperativas o perfeccionan las técnicas que ya existen, como tejer con los pinos. En esta visión es peligroso para ver la cultura y las tradiciones Mayas como algo estático en que nada se puede cambiar. Esta visión se llama esencialismo.

Dentro el empoderamiento social Tradiciones Mayas ofrece capacitaciones para el desarrollo personal, la comunicación y la resolución de conflictos. Con estas capacitaciones la organización intenta fortalecer la posición de las artesanas dentro la familia y la comunidad. Las cooperativas en que las artesanas participan son también unidades sociales para las mujeres. Las cooperativas también tienen un elemento político, donde las artesanas tienen diversas funciones como por ejemplo presidente, tesorero y secretario. El empoderamiento político trata de la participación en la comunidad y conocimiento sobre los derechos de las mujeres y los niños. El empoderamiento político y social parecen un poco similar: funcionan como un medio para aumentar la agencia de las mujeres y ganar control sobre sus propias vidas.

⁴⁴ Sitio *Fundación Tradiciones Maya*: <http://www.mayatraditions.com/about/about-us/>. 10-05-2015

El empoderamiento psicológico es parte del desarrollo personal de las artesanas que incrementa la confianza y una sensación de autosuficiencia. A causa del conflicto hermano en Guatemala, muchas mujeres son viudas y todavía hay miedo. Mediante el trabajo de Tradiciones Mayas las artesanas superan su miedo de salir la casa y pueden hablar con otras personas. No obstante, muchas mujeres todavía tienen profundos recuerdos dolorosos que necesitan ser procesados. Aquí Tradiciones Mayas puede tener una función más importante para formar capacitaciones específicamente dirigidas a la rehabilitación del conflicto, y estimularlas para hablar con las otras artesanas.

La función del género también es un aspecto muy importante dentro el empoderamiento de Tradiciones Mayas. Dentro la cultura maya machismo es un problema muy grande. El hombre dominante, en contra de la mujer que debe ser sumisa, es mencionado regularmente por las artesanas como parte del problema de la pobreza. El trabajo dado a las artesanas a través de Tradiciones Mayas permite a las mujeres contribuir económicamente a la familia y salir la casa sin preguntar a su esposo. Sin embargo, entretanto estos roles de género también se fortalecen. A pesar de algunas capacitaciones en que las mujeres están más afuera que antes este trabajo, las artesanas utilizan la casa como su lugar de trabajo. Esto es más fácil para ellas porque les permite combinar su trabajo con las tareas domésticas y cuidar a los niños. Aunque más mujeres salen la casa más por medio de este trabajo, su sitio es lo mismo dentro de la casa y la familia. Una desventaja es que el trabajo de las artesanas ahora consiste en su trabajo para Tradiciones Mayas y además en su trabajo cotidiano, porque las tareas en su casa en general no reducen.

Como Tradiciones Mayas es una ONG que utiliza el tejer con una cintura tradicional, el foco principal en su trabajo trata de preservación cultural y empoderamiento cultural. Aquí se trata de mantener las tradiciones mayas para promover el conocimiento local de tejer con una cintura. Un problema con esto es la búsqueda de un equilibrio entre la preservación de la cultura local y la adaptación de esta cultura para el mercado internacional. Tradiciones Mayas encuentra una solución de esto para permitir algunos elementos de la cultura maya en los diseños. La organización quiere mantener y proteger la identidad maya por medio de tomar en cuenta específicos aspectos culturales, como la utilización de la medicina tradicional, los idiomas indígenas y el tejido local. Como las artesanas han aprendido tejer de sus antepasados que también fueron maya, esto es un aspecto que ellas asocian con su identidad maya. Ellas ponen esta tejer también de una forma estratégica como una mercancía para fortalecer su posición económica. Esto asegura la supervivencia de las tradiciones locales en productos turísticos y al mismo tiempo la incrementación de la posición económica de las artesanas.

Bijlage 2: Schema coöperaties

Naam coöperatie	Plaats	Ledenaantal	Burgerlijke staat	Handwerk product
Qato Qib	Chirijox	Achttien vrouwen	Tien getrouwd, één weduwe	<i>Backstrap</i> geweven textiel waaronder tassen en tafelkleden
Waqxaqi'Kan	Chuacruz	Dertien vrouwen	twee getrouwd, acht alleenstaand	<i>Backstrap</i> geweven textiel met een moderne tint, zoals tafelkleden en tassen
Flor Juanera	San Juan la Laguna	Veertien vrouwen	Dertien getrouwd, één weduwe	Ikat techniek met natuurlijk geverfde wol <i>backstrap</i> geweven textiel, waaronder sjaals en tassen
Los Pinos	Patanatic	Zes vrouwen	Vijf getrouwd, één weduwe	Handgeweven producten van gevallen dennennaalden waaronder schaaltes, onderzetters en vazen
Chuwila	Quiejel	Tien vrouwen	Zes getrouwd, twee weduwe, twee alleenstaand	Brokaat techniek van het <i>backstrap</i> weven, waaronder kussens, tassen en muurkleden
Flor Clarence	Santa Clara	Acht vrouwen	Acht getrouwd	Crochet techniek, zoals portemonnees en <i>hacky sacks</i>
Voz de los Tzutujiles	San Juan la Laguna	Achttien vrouwen	Zeven getrouwd, twee alleenstaand, één weduwe	<i>Backstrap</i> geweven textiel en ikat techniek met natuurlijk geverfde wol voor sjaals en tassen